Anul 59. 1927. Nr. 12.

TRANSILVANIA

Sibiiu, Strada Şaguna 6.

Dela adunarea generală — Congresul „Astrei"

Sibiiu: 4 şi 5 Decemvrie 1927.

Cuvântul de deschidere

al preşedintelui „Astrei", dl Vas. Goldiş, la adun. gen. din Sibiiu, 4 Dec. 1927.

Onorată Adunare Generală!

Nour de jale înveşmântă azi toate manifestările bătrânei Asociaţiuni culturale ardeleneşti.

Ne aducem aminte vremile trecute, când părinţii noştri, generaţie de mucenici, întovărăşiţi în această cetăţuie a nădejdilor de mai bine, fără drapeluri şi fără embleme, pe cari le aveau în suflete, nu în afară, în fiecare an, spre apus de vară, din toate colţurile acestei ţărişoare dulci şi duioase grăbiau să-şi dea întâlnire la Asociaţiune, să vorbească în limbă cifrată, să mângâie durerea anilor lungi de aşteptare cu vraja imaginei visului, ce va să fie împlinit odată.

Cu atât mai viu ne aducem aminte de ziua măreaţă a victoriei, ce am serbat în cetatea lui Mihai, când după noaptea fioroasă de optsprezece veacuri s'a făcut lumină şi robilor s'a dăruit libertate.

Iar cetăţuia aceasta, care sub cenuşa suferinţelor seculare păstrase nestâns jăraticul nădejdilor fermecătoare şi-a primit răsplata integrală în ceasul, când Stăpânitorul românilor reuniţi în ţara minunată dela Tisa la Nistru şi dela Hotin la Mare, i-a aninat de parapet colanul recuno-

ştinţei Sale şi a naţiunei, pentru statornicie în credinţă şi El însuş a primit asupra-şi comanda ei supremă, declarându-i-se patron şi protector. Cât de sinceră i-a fost aprecierea şi recunoştinţa a dovedit-o prin gestul înduioşetor, că în ceasul greu al despărţirii de cele pământeşti încă şi-a adus aminte de scumpa Lui Asociaţiune, înşiruindu-o între legatarii testamentului Său.

Azi ne închinăm memoriei Lui şi contemplând pilda vieţii Sale jertfite pe altarul idealului nostru, mai vârtos ne pătrudem de simţământul marilor noastre îndatoriri faţă de neamul de oameni, pentru care s'a născut şi trăieşte această instituţiune.

Fiindcă adeseori, în ceasurile de îngrijorare pentru soartea generaţiilor, cari ne vor urma, ne surprinde melancolia decepţiunilor amare. Suntem victorioşi, dar istoria omenirii remarcă victorii, cari s'au dovedit a fi fost începutul definitivelor prăbuşiri.

Ne-am unit politiceşte şi suntem pe cale a ne destrăma sufleteşte. Anodină consolaţiune, că faptul nu este specific românesc: el roade la rădăcinile civilizaţiunei creştine.

Raţionalismul filosofic şi maşinismul veacului din urmă au divorţat educaţiunea de religiune, cele două mari forţe sintetice ale societăţii. Disociate, ele şi-au pierdut eficacitatea, au devenit inoperante, se paralizează. Consecinţa a fost părăsirea intereselor unitare omeneşte. Conştiinţa utilităţii sociale a dispărut şi etica creştină a fost înlocuită prin ideologia utilitarismului materialist.

In viaţa economică s'a consacrat regimul caracterizat prin vânarea implacabilă şi sterilă a maximului profit de personal fără absolut nici o altă consideraţiune. Rezultatul a fost concentrarea bunurilor la o singură clasă într'o măsură necunoscută până aci în istorie. Egoismul feroce, alintat printr'o doctrină falşă a individualităţii, a înveninat raporturile dintre oameni şi dintre clase.

De aici a urmat laxarea tuturor virtuţilor sociale: cinstirea tradiţiei, lăpădarea de sine pentru comunitate şi grija de viitor. Morţii sunt uitaţi, iar viitorul nu mai interesează pe cei cari trăiesc.

Sub regimul concepţiei de viaţă a vremii, năzuinţele mulţimilor de a da legei şi puterii publice îngrădiri, cari să asigure ordinea, dar totuşi să reducă guvernarea la măsură utilă progresului comun şi să frâneze aviditatea firească a guvernanţilor, — toate eforturile de a preface proprietatea în funcţiune socială, garantându-i totuş fiinţarea, de a elimina urmările păgubitoare ale concurenţei desfrânate, fără a-i stingheri libertatea: se sfarmă de rapacitatea clasei acaparatoare de averi şi de putere. Dreptatea este bunul plac al celor chemaţi s'o efeptuiască, libertatea e prezentată ca o jenă pentru prosperitatea societăţii. Ori, fără dreptate şi libertate, solidaritatea rămâne veecinic o chimeră.

Omenirea s'a decivilizat. Ea pare să uite, că societatea solidară este şansa cea mai eficace în lupta pentru existenţă. Viermele ei distrugător însă este egoismul cras şi concentrarea iraţională a bunurilor. In minunata sa carte despre „Principiile Sociologiei" savantul american Giddings constată, că „mai presus de orice îndoială spiritul plutocrat este cauza adevărată a disoluţiei sociale". Plutocraţia a săpat mormântul Romei.

La începuturile ei civilizaţia era ameninţată de barbarii din afară, astăzi o ameninţă barbarii dinlăuntru. Fiarele răpitoare, spune zoologia, sunt rămăşiţe solitare şi nefericite din vechi societăţi distruse prin hazard ori prin dispariţia simţului de coheziune.

Repercursiunea acestor stări de lucruri asupra bătrânei noastre Asociaţiuni e un fenomen prea firesc.

Ea era templul unui ideal, solidaritatea naţională. Trista concepţie de viaţă a vremii a rupt baierile acestui ideal. Cine se mai gândeşte azi la solidaritetea naţională? Toate categoriile sociale s'au separat, se privesc chiar cu duşmănie. Apostolii de odinioară ai solidarităţii noastre s'au răznit. Preoţimea într'o parte, divizată şi ea în două tabere ostile, învăţătorimea în altă parte, par'că se disprefuesc, iar restul de intelectuali privesc la toate acestea cu sarcasm, sceptici şi impasibili. Marele dispărut Ion I. C. Brătianu ar fi zis odată, că „primejdia cea mare în societatea

românească nu este, că sunt câţiva răi, ci că sunt prea mulţi indiferenţi".

Doctrina individualistă, de altfel foarte apropiată de însaşi firea rasei neolatine, face ravagii. Undeva, un director de şcoale aranjase cu o remarcabilă abilitate o expoziţie de câini; a doua zi a convocat pe intelectualii români din localitate, propunându-le înfiinţarea unei societăţi culturale, ca să scape „din beznа inculturii pe bieţii săteni". Simula ignorarea faptului, că în acea localitate funcţionează despărţământul central judeţean al Astrei, cu local propriu, cu despărţăminte pe plase, cu conferinţe regulate şi o propagandă la sate. Orice ambiţios mai răsărit îşi întocmeşte o societate culturală a lui, socotindu-o cea mai propice trambulină arivismului său sălbatic.

Propagandişti culturali „de ambe sexe", cum zicea dl Iorga, cei mai mulţi bine retribuiţi din bugetul ţării, cutreeră satele şi oraşele fără nici un rost, încurcă lumea, zăpăcesc dăscălimea şi răspândesc, asta-i adevărata lor misiune, pe bani scumpi literatură proastă.

S'a dat, tot din speculă, lozinca ofenzivei culturale. Toată lumea face cultură, fără nici un program, fără nici o înţelegere a rosturilor culturale ale poporului nostru. De mulţimea moaşelor copilul nu se poate naşte. Veţi găsi într'un sat oarecare şapte biblioteci, toate, bineînţeles, pentru popor, una ortodoxă, alta unită, a treia a şcoalei, a patra a comunei politice, — fiindcă domnii prefecţi, mai ales, trebuie să facă cultură, — a cincia a Ligei culturale, a şasea a Asociaţiunii „Astra", îşi vâră şi ea nasul unde nu-i fierbe oala, a şaptea a Asociaţiunei bănăţene, căci cu ajutorul lui Dumnezeu în Banat avem două Asociaţiuni, una a noastră şi alta nu se ştie a cui, pe deasupra una a treia: „Casele Naţionale", nu a dlui general Manolescu, ci una „baş" timişoreană.

Par'că niciodată nu s'a verificat în lume adevărul, că în unire rezidă puterea. In loc să clădim cu puteri unite parcul luminos al culturii, fiecare îşi creşte separat cucuta lui şi se crede minunat. Această nebunească pulverizare a energiilor face aproape imposibilă orice încercare de refacere a sufletului naţional.

Să desperăm? Am dezerta dela datorie. Ci mai vârtos, noi aceştia, cari am rămas credincioşi tradiţiei şi idealului solidarităţii naţionale, în faţa vrăjmăşiei vremurilor, cu neclintită credinţă în puterea de viaţă a neamului, vom încorda puterile noastre prin tăria voinţei.

Năzuinţele anilor din urmă n'au rămas sterile. Centrul se reface, noui energii germinează noui orientări. O nouă secţie feminină, a cărei reprezentantă o salutăm pentru primadată între noi, asociază muncei noastre binecuvântata adeziune a tuturor femeilor române din ţară şi majorează astfel supleţa de adaptare a acestei Asociaţiuni la nouile condiţii de viaţă, iar subsecţia educaţiei fizice va organiza munca pentru însănătoşarea satelor noastre. Intocmai ca odinioară aci la Sibiiu, astfel la Chişinău anul acesta s'a înfiinţat Astra basarabeană, tot cu binecuvântarea şi sub conducerea unui mare Arhiereu, a arhiepiscopului Gurie, constituindu-şi un comitet din tot ce are Basarabia mai bun, mai doritor şi mai capabil de a realiza marea operă a solidarizării sufletelor prin cultura naţională. Despărţământul Sibiiului desfăşură o admirabilă propagandă, sistematică şi inteligentă, care invedereazâ deja rod îmbelşugat. Braşovul a reînviat şi în curând vom putea spune, că avem un judeţ, în care fiecare sat îşi are cercul său cultural în cadrele Astrei. Suntem pe cale a ne asocia şi mai strâns de bunii noştri colaboratori dela Cluj, intensificând munca atât de folositoare a secţiunilor noastre literare şi ştiinţifice, prea veseli de faptul, că floarea intectualităţii ardeleneşti reprezentată prin tânăra noastră universitate, a înţeles rosturile Astrei.

Cu ajutorul acestei intectualităţi principiul prosperităţii fizice, morale şi intelectuale a naţiunei, ce ni se impune prin ritmul istoriei, ca cea mai substanţială îndatorire a iubirei de oameni, va primeni psihologia maselor şi va da astfel nouă putere condiţiilor de existenţă a neamului nostru.

Vom coborî în adâncurile sufletului românesc şi din rezervorul nesăcat şi fecund al acestui suflet vom prinde puterea de înviorare a conştiinţei tuturor. In faţa dihoniei ce ne sfâşie, în ciuda indiferentismului ce îngheaţă sufle-

tele, înfruntând mania separatismului, care distruge societatea, pe ruinele idealismului ucis de filozofia egoistă a vremii, nu ne dă robiţi deprimării, ci cu dârză hotărîre vom înălţa tot mai sus şi vom duce la victorie drapelul încrederei naţiunei române în misiunea sa istorică de apărătoare a civilizaţiei creştine. Insufleţiţi de pilda Aceluia, a cărui amintire o serbăm astăzi, vom trezi din adormire conştiinţa naţională şi vom salva astfel însaşi naţiunea, care nu este altceva decât conştiinţa ei.

Declar deschisă adunarea generală.

Cuvântarea dlui vicepreş. Dr. Oct. Russu.

Domnule Preşedinte! Onorat Congres!

Abia au trecut 4 luni dela moartea gloriosului şi iubitului nostru rege Ferdinand I — a preşedintelui nostru de onoare — şi o năpraznică boală a stins şi viaţa celui mai marcant sfetnic al Lui, a preşedintelui Consiliului de ministri *Ioan I. C. Brătianu.*

Este în general recunoscut, că mult regretatul a fost cel mai mare bărbat de stat al ţării noastre, care a condus destinele ei timp de peste 20 ani.

De numele lui sunt legate toate evenimentele istorice din timpurile mai recente. El a fost pătruns de idealul unirii tuturor românilor, a stăruit deci din răsputeri pentru intrarea României în războiul mondial, din care ieşind învingători, şi-a văzut idealul realizat prin înfăptuirea Romîniei întregite, dela Nistru până la Tisa.

Asociaţiunea noastră încă a avut un ideal, ca prin propagarea şi menţinerea vie a simţului naţional să pregătească sufletele pentru unire.

Ion I. C. Brăteanu a *înţeles* rostul Asociaţiei noastre şi, după dispariţia vechilor frontiere, prin guvernele, ce a prezidat, şi-a arătat toată solicitudinea pentru prosperarea ei. In a. 1924, când Asociaţia noastră a iniţiat serbările centenarului eroului nostru naţional Avram Iancu, s'a pus Brătianu în fruntea organizării acestor serbări şi le-a condus personal, alături de preşedintele nostru.

Resimţim deci o adâncă durere pentru pierderea marelui bărbat dispărut şi depunem din partea Asociaţiei noastre culturale „Astra“ şi cu acest prilej omagiile noastre memoriei lui, iar Onoratul Congres să binevoiască a adera la aceste omagii şi a le da cuvenita expresiune.

Discurs comemorativ pentru Regele Ferdinand I

rostit la adunarea generală a Astrei, 5 Dec. 1927, la şedinţa festivă, în numele Secţiei feminine, de

preşedinta secţiei **Maria B. Baiulescu.***)

„Astra", farul luminător al poporului românesc în trecutul nostru vitreg; „Astra", propovăduitoarea culturii şi literaturii române; străjuitoarea graiului şi conştiinţei naţionale, a fost învrednicită să ajungă ziua libertăţii şi a unităţii neamului întregit sub sceptrul marelui Rege desrobitor Ferdinand I, lucind mai radioasă sub scutul acestui înţelept şi erudit Preşedinte de onoare.

Astăzi strălucirea ei este acoperită de văluri cernite; părăsită de marele ei Stăpân, în adâncă reculegere şi cu profundă emoţiune, consacră această şedinţă festivă marelui dispărut.

Dar nu este singură în durerea sa. Alături stă femeia română, care o asistă; sora cea mai mică a „Astrei", „Uniunea femeilor române", asociată la muncă, identificată fiind cu toată jalea nemărginită a înaltei Sale Patroane, Regina Maria, este părtaşe la această comemorare solemnă.

Mi-este dat să rostesc în numele secţiei feminine a „Astrei" cuvântul, care să întruchipeze durerea, ce a cuprins inimile femeilor române din toată ţara, atunci, când glasul lugubru al clopotelor vestea, că Acela, care realizase visul idealului naţional de veacuri, închise ochii pentru vecie.

Însă graiul omenesc nu poate tălmăci toate sentimentele ce sbuciumă coardele sufletului nostru.

Femeia română, cuprinsă de adâncă admiraţie, aduce piosul său omagiu, ca prinos de recunoştinţă, acestui Rege predestinat a fi mare, care, sdruncinând lanţurile, deseătuşă Ardealul din robia milenară.

Obsedat de iubirea şi de viitorul ţării Sale, pareeă auzea chemarea Ardealului, care răsuna de generaţiuni în cântecele de leagăn ale mamelor, prin toate cătunele, prin toate poenile Carpaţilor, în doinele feciorarelor, ce aşteptau pe mândrul crai, auzit din vraja poveştilor.

Şi iată că se împlini ceeace fusese scris.

După ce fu doborît duşmanul, munţii desrobiţi îşi deschiseră porţile şi prin inima pădurilor se coborî Viteazul

*) Cetit în şed. fest., de dna *Veturia I. Lapedatu.*

însoţit de mândra Crăiasă, care a colaborat şi a contribuit, cu tot sufletul Său, la întregirea neamului, cutreierând meleagul pe urma lui Mihaiu.

[1]) Iar mamele, ce 'n lacrămi, cu candele aprinse,
Işi priveghiase neamul, prin veacuri neştirbit,
Acum cu pruncii 'n braţe, de-un sfânt fior cuprinse,
Inghenunchiau în calea Viteazului slăvit.

Moşnegi cu plete albe, purtând povara vieţii,
A zilelor amare, pe care le-au trăit,
Priveau cu ochi estatici, la soarele dreptăţii,
Ce în amurgul vieţii şi lor le-a răsărit.

Şi toată ţara 'ncinsă în brâne tricolore,
Cu dangăte de clopot, îi aştepta pe nuni,
Preoţii în ornate, cu liturghii sonore,
Slujeau ceremonia, gătindu-i cu cununi.

Era nunta Ardealului cu Dacia Traiană reînviată.

Dar iată că ne ajunse o zi, în care toţi praporii, toate stindardele şi toate tricoloarele fâlfâiau acoperite de zăbranice diafane de doliu.

Asfinţise duhul luminat al marelui Rege, căruia i se rupsese firul vieţii şi acum zăcea înfăşurat în giulgiul de moarte, întins pe catafalc.

Murise marele erou, care învinsese nu numai duşmanul, dar cu sufletul Său mare învinsese toate legăturile trecutului şi tradiţiilor Sale, de dragul ţării Sale iubite, de dragul iubitului Său popor românesc.

Şi se lăsa o jale nemărginită asupra întregei ţări, iar toată această jale se încuibă în sufletul femeiei, pentrucă nu există durere mai adâncă, mai concentrată şi mai potenţată, decât aceea plămădită în inima femeii.

Toată firea ei fu cuprinsă de durere atât de mare, încât se revărsă în lacrimi de foc şi, din palate, din căscioare şi din toate colibele, izbucniră gemetele şi suspinele, tânguielile şi bocetele femeilor ce se jeluiau şi plângeau pe celce fusese izbăvitorul neamului românesc.

Şi plângând închinau glorie şi mărire marelui mucenic al neamului:

Noi plângem şi mereu vom plânge
Pe celce fuse jale ţării,
Stăpân şi Domn biruitor,
Pe care nu-l putu înfrânge
Nici un duşman;
Doar moartea 'n ceasul ne'ndurării,
Ii stinse duhul luminat.

[1]) Din poezia inedită „Nunta Ardealului".

Am plâns, când jalnic luase drumul
Suit pe Tunul de izbândă,
Plecând spre veciniculu lăcaş.
Tămâia-şi înălţase fumul
Şi-un suflet mare, sus, în zări,
Plutea în adiere blândă,
Spre alt liman mai fericit.

Vom plânge, vom jeli 'n suspine,
Pe lespedea ce e mormântul,
În care s'a sălăşluit.
Iar noi făcut-am jurământul
Că neam de neam,
Plecat pe criptă să se închine
Eroului nemuritor.

Feminismul.

Conferenţă ţinută de doamna **Micaela Catargi,** la şed. festivă a secţiilor „Astrei".

(Sibiiu, 5 Dec. 1927.)

Domnule Preşedinte,
Domnilor şi doamnelor!

În şedinţa de astăzi, de dimineaţă, am aflat vestea măgulitoare a numirii mele ca membră activă a asociaţiei dtră.

Nu era necesară această distincţie pentru ca să promit „Astrei" umilul meu concurs întru îndeplinirea marilor ei scopuri.

Voiu lucra cu dtră din toată inima şi vă promit că voiu pune în slujba unui ideal ce ne este scump toată puterea mea de muncă şi perseverenţă, fără de care o acţiune nu poate să aibă efect.

Pentru a treia oară, şi totdeauna cu aceeaş plăcere, iau cuvântul cu ocazia unei adunări festive în Ardeal. Dar pentru întâia dată vorbesc sub auspiciile vechiului oblăduitor al culturii româneşti, al aşezământului a cărui denumire simbolică a luminat calea ultimelor generaţii, îmboldindu-le spre marile înfăptuiri.

Pentru întâia dată mă găsesc în vechiul oraş, în care au încolţit şi au dat rod atât de voinice răsaduri ale vieţii noastre româneşti.

Pentrucă mi-aţi dat prilejul să iau parte la noua manifestare a trăiniciei institutului dtră, ţin înainte de a începe desvoltarea unor modeste puncte de vedere să vă exprim deplina mea recunoştinţă.

Domnilor şi doamnelor, rostul înfiinţării secţiunei biopolitice a „Astrei“ vi l-a expus venerabila preşedintă a „Uniunei Femeilor din România-Mare“, prietena noastră iubită, doamna Maria Baiulescu, care, neputând fi de faţă la congres m'a rugat, ca vice-preşedintă a Uniunei, s'o, reprezint aci.

Intr'o interesantă conferinţă, ţinută la Cluj, în cursul primăverii trecute şi publicată în „Buletinul Secţiunii Astrei“, doamna Baiulescu arată punctele de contact dintre secţia de curând întemeiată a asociaţiei dtră şi „Uniunea Femeilor Române“. Identitatea de program a provocat între cele două instituţii o întovărăşire, care, sunt sigură, va fi şi rodnică şi prelungă. Atât „Uniunea“ cât şi secţiunea „Astrei“ urmăresc scopuri identice: aşezarea femeii *ca soţie şi ca mamă,* pe planul exigenţelor actuale ale societăţii, *apărarea familiei, baza societăţii moderne, chezăşia propăşirii patriei.*

Numai şi numai prin această prizmă trebuesc privite strădaniile femeilor române, sprijinite de acţiunea oamenilor de stat prevăzători şi conştienţi, pentru ca să adapteze nevoilor zilei tratamentul acordat de societate, femeii.

Odată aşezat în cadrul evoluţiei legilor economice şi ale progresului social, se clarifică înţelesul feminismului. Constatăm atunci că procesul de adaptare se înfăptueşte în lumea întreagă şi — în particular — în ţara noastră. Condiţii specifice ne obligă să înfruntăm aproape an după an, probleme pe cari au avut parte alte neamuri să le soluţioneze, pe îndelete, în timpul unei întregi generaţii.

Cea mai primejdioasă slăbiciune, şi în viaţa publică şi faţă de noi înşine, este să cercăm ocolirea adevărului, să respingem evidenţe, să amânăm luarea de hotărîri. Ingăduim astfel să se adune un balast, care precumpăneşte greu în balanţa viitorului. Fabricăm din nevoie, argumente ipocrite, la început pentru a amâna, poate, un examen obiectiv, iar, la sfârşit, pentru a justifica atitudini pătimaşe, ale căror puncte de plecare nici nu le mai putem bine desluşi.

Cred că printre aceste prejudecăţi iniţiale, ridicate apoi la rang de principii, putem să situăm atitudinea luată de mulţi şi de multe dintre noi faţă de revendicările feministe. Eu însu-mi am făcut concesii. Respingem întrebuinţarea unui cuvânt luat prea des într'un sens pejorativ. Trebuie, totuş, să-l menţinem, să-i păstrăm rostul. N'avem dreptul să-l înlăturăm din vocabularul nostru, pentrucă a fost întrebuinţat abuziv sau pus în serviciul unei cauze drepte de propovăduitori ridicoli sau de tălmaci extravaganţi.

Să fim deci *preciși* când vorbim de revendicări feministe, să ne ferim de epitetul prea des întrebuințat — pentru a respinge bănuieli sau pentru a potoli prejudecăți — de „revendicări feminine". Revendicările *nu sunt ale femeii numai.* Cred că nu există bărbat, care să accepte un examen nepărtinitor al situației femeii în societatea modernă și care să nu admită că există de acum o *disharmonie între ceeace cere societatea dela femeie și ceeace-i dă.*

Ceeace-i cere îi cerea și pe vremuri: îndeplinirea îndatoririlor ei de soție și de mamă, de paznică a căminului, deci de ocrotitoare a societății întemeiate pe familie, de creatoare a viitorului.

Ceeace-i dădea era siguranța vieții, sprijinul slăbiciunii, garanția zilei de mâine.

Trebuie însă să recunoaștem și să spunem fără înconjur și fără să ne îngrozim de adevărul enunțat, că *societatea de astăzi nu mai asigură femeii îndeplinirea părții a doua* a unui program, întocmit și aplicat tacit de generații, până în vremurile noastre.

Să avem curajul mărturisirilor sincere: dacă *femeia nu mai este ocrotită,* nu e pentrucă nu mai este slabă. A trebuit să se întărească de când îi lipsește sprijinul de până acum. Același proces e în curs și în domeniul economic. Viața femeii nu mai e asigurată, nu pentrucă femeia refuză *protecția masculină,* dar pentrucă *nu o mai poate căpăta.*

Principiile de libertate și de autodeterminare, cari au imprimat vieții societății moderne un ritm revoluționar și nou, au așezat și viața intimă a individului pe temelia drepturilor omului. Acestea, transpuse în viața psihică, constituiesc *dreptul la fericire.* Oricât să fie îngrădit omul în salutare măsuri de control, impuse de el asupra sa, oricât să-și creieze singur discipline spirituale, oricât să se razime pe învățămintele religiei, totuș, prin legile sale, prin legi făcute din ce în ce mai elastice, omul a deschis căsniciei perspective ce pe vremuri rămâneau închise. Poate că dacă s'ar stabili o statistică a divorțurilor s'ar recunoaște că emanciparea din rigidele contururi ale primei și unicei căsătorii a fost, în egală măsură, folosită de femei și de bărbați.

Insă când ne coborâm în conștiința noastră suntem datori să constatăm că *nesiguranța căsătoriei* obligă pe femeie să-și orienteze viața astfel încât sprijinul, care-i poate lipsi în orice moment, ei și copiilor ei, să nu-i mai fie indispensabil. Nu mai putem deci reînvia trecutul — chiar dacă în oarecare măsură suntem îndreptățiți să-l regretăm — după cum nu putem întoarce nici cursul apelor. In același

timp imponderabilul economic ia asupra sa sarcina de a schimba şi aspectul material al vieţii sociale; industrializarea lumii a smuls pe lucrător din cămin, l-a proiectat în uzine, în ateliere, pe şantiere. Oricât s'ar strădui producătorul nu poate să reziste curentului, care-l atrage spre unica perspectivă a producţiunii în comun. Chiar de ar exista o archaică rezistenţă, s'ar lovi de implacabilul adevăr, de mângâietorul adevăr, că omul este solidar cu omul şi că pentru binele sau răul său, trebuie să trăiască în societate, să muncească în societate.

Impulsul formidabil dat de solidarizarea forţelor umane şi de aplicarea doctrinelor egalitare, are un corolar firesc: *legislaţia socială pentru ocrotirea muncii.* Pentru simplificare, pentru o adaptare uniformă a acestor principii noi cu condiţiile vieţii, cu posibilităţile producţiei, plasării şi debuşeurilor, *legislaţia,* fatal, atacă şi rezolvă problemele în mod colectiv; am putea spune că prin forţa lucrurilor, *standardizează viaţa familială* a unei bune părţi din societate, viaţa întregii muncitorimi. In toată această tagmă femeia nu mai poate să rămână printre larii căminului, nu pentrucă nu vrea, ci pentrucă nu poate. Pe de o parte salarul bărbatului în nici o categorie socială nu mai este suficient pentru ca să asigure traiul întregii familii, pe de alta nu mai poate trăi familia în austeritatea primitivă. Ceeace denumim progres n'a modificat numai aspectele vieţii. Datorit lui s'au cuibărit în instinctele individului nizuinţe către un trai mai bun, nevoia unui trai mai bun, hotărârea de a-şi asigura acest trai mai bun.

Nu numai exigenţele materiei, dar şi acele ale firii obligă din generaţie în generaţie pe femeie să ajute la agonisirea patrimoniului comun, aceasta cu atât mai mult cu cât ea poate fi dela o zi la alta chemată să lupte singură, fără ajutor, fără sprijin, fără nici un aport, la întreţinerea ei şi a copiilor ei.

Purtătorul de grije al căminului nu mai poate fi bărbatul **singur.** Acesta este un adevăr cu desăvârşire stabilit.

Este firesc deci ca prefacerile provocate de evoluţia civilizaţiei industriale să-şi aibă repercursiunea nu numai în constituirea patrimoniului familiar, dar şi în felul cum dispune familia de aceste bunuri. *Femeia nu mai este instrumentul pasiv al economiei casnice.* Virtuţile ei de gospodină nu ajung. Este nevoită să le completeze prin însuşiri mai virile. Trebuie să devină un factor productiv, fără aportul căruia căsnicia n'ar fi în stare să-şi îndeplinească chiemarea. Fatal atunci, ea înţelege să fie părtaşe la administrare, la repartizare, la răspunderi. Intră în arenă cu

un efectiv de calităţi noi, nu numai cu *forţa*, dar şi cu *iscusinţa*, cu agerimea *luptătorului dibaciu*. Poate că pe alocuri femeia se lasă captivată de farmecul acestui joc. Dar cred, totuş, că în cele mai dese cazuri *nu din propria-i voinţă, ci din nevoie*, ei împinsă de legea dură a *necesităţii* se leapădă de privilegiile slăbiciunii sale şi înfruntă lupta inegală cu toate greutăţile vieţii.

In acest proces evolutiv începe, firesc, şi entuziasmul unor neprevăzute izbânzi — şi ar fi păcat să nu fie aşa. Ar fi anormal şi întristător rezultatul progresului material dacă n'ar fi întovărăşit de curba ascendentă a perfecţionării intelectuale. Şi aci femeia se lasă prinsă în mrejele unor descoperiri neaşteptate. Dibuie în domeniul, care era până aci exclusiv rezervat tovarăşului ei. Descopere alte succese decât acelea ale farmecelor ei. Se împărtăşeşte cu tainele aride ale ambiţiei. Cunoaşte bucurii şi desamăgiri, care găsesc, în reţele nervoase, noui şi mai subtile posibilităţi infinite de vibraţiuni.

E *mai fericită?* Sigur că *nu*.

Dar unei vieţi noi, oricât de amare, de *nedorite*, de nepoftite, corespund fericiri necunoscute, elanuri cerebrale, satisfacţii psihice. Nu sunt, poate, acestea atât de blagoslovite ca bucuriile simple de altădată, dar fac parte dintr'un domeniu, care nu este nici mediocru, nici vulgar şi nu sunt, prin urmare, dăunătoare, ci foarte demne de apreciere şi de laudă.

Mărturisite sau nu, — aceste constatări frământă mintile întregii noastre societăţi, *nu le poate eluda nimeni*. Cei mulţi le resping, nu vor să le cerceteze, pentru ca să nu fie orbiţi de lumina lor crudă, alţii speră, ca ideologul hindu, că ajunge să-ţi torci lâna în casă pentru ca să fii uşurat de nevoi. Dar faptele nu rezistă unui examen imparţial. *Emanciparea este în mers*. Mai de vreme ori mai târziu îşi impune *legea*. Legiuitorii o resping un timp, îi cedează apoi şi socotim că este mai bine ca în gravul proces de evaluare al societăţii actuale *bărbatul şi femeia să se unească*, **înţelegători şi compătimitori**, pentru ca să *deslege împreună* probleme, pe cari viaţa, cu severitatea ei oarbă, şi faţă de unii şi faţă de alţii, le aruncă zilnic în calea lor.

Aşa trebuie tălmăcit rostul grupărilor, cari în diferitele ţări sunt exponentele revendicărilor feministe. Mai ales la noi ele nu intervin în viaţa publică ca nişte precursori îndrăzneţi. Servesc de regulator, constată stări de lucruri, recunosc adevăruri şi caută prin acţiunea lor să înlăture primejdia dezarmoniilor dintre stări de fapt şi stări de drept

Asociaţiile feministe la noi nu propun inovaţii, nici încercări senzaţionale. Ele caută să vulgarizeze metode aplicate aiurea şi cari sunt tot atât de accesibile geniului specific al rasei noastre, cum au fost şi metodele politice introduse aci în cursul ultimelor decenii şi dovedite, cu toate că ne erau streine, a fi perfect adaptabile temperamentului şi moravurilor noastre.

Priviţi numai care este situaţia *femeii ardelene* în societate.

La dtră femeia nu este tutelată. Este considerată de lege ca o fiinţă independentă, în mânile căreia poate fi lăsată conducerea propriei ei vieţi, administrarea bunurilor ei, orientarea activităţii ei productive. Respectând principiile creştineşti de egalitate şi de libertate, căsnicia este aci pusă pe baze de *încredere reciprocă,* statorniceşte în familie credinţa că între bărbat şi femeie nu poate fi nici asupritor, nici asuprit. Oricât se revoltă juriştii împotriva afirmării noastre, trebuie să recunoaştem că *temeiul codului napoleonian, în ce priveşte căsătoria, este o oprimare de abia mascată a soţiei în contractul de căsătorie şi în desfăşurarea legăturilor familiare.* Genialul misogin, care a pecetluit cu atâta brutalitate pe fruntea femeii calificativul de „incapacitate", şi-a răsimat, de sigur, convingerile pe hotărîtoare argumente. Dar nu avem nici un motiv să considerăm formula familiei romane, întemeiată pe răspunderea unică a şefului, ca preferabilă pentru progresul spiritual, tendinţelor creştine, cari, în timpul evului mediu, au lăsat să înflorească în societatea umană atât de bogate roade morale.

Pe alocuri, legiuirea din zilele noastre se resimte încă de influenţa acestor datini seculare şi este foarte interesant să observăm cum au determinat o serie întreagă de uzanţe, cari au luat cu timpul formă legală, au fost incorporate în coduri scrise şi au dovedit că se pot îmbina cerinţele moralei familiare cu acelea ale civilizaţiei.

O astfel de experienţă o făcurăţi în linii generale aci, în Ardeal. Cuceriri ale feminismului occidental le-aţi introdus de mult în moravurile dtră. Aţi dovedit că nu sunt dăunătoare moralei, ci dimpotrivă. *Liniştita desvoltare burgheză a familiei ardelene* se întemeiază pe un cod, scris sau nescris, în care femeia este menţinută la rangul ei de educatoare şi răspunde de desvoltarea intelectuală şi sufletească a generaţiilor în egală măsură cu capul de familie. Ca eroul lui Molière, care făcea proză, fără ca s'o ştie, *femeia din Ardeal este un precursor al feminismului, fără ca s'o ştie.*

Lupte crâncene s'au dat în cursul ultimelor decenii, lupte, cari au adus multe familii la desbinare şi au provocat chiar violenţe, pentru a cuceri în numele „mamă" simplul privilegiu de a nu fi ţinută de lege pe acelaş picior de inferioritate cu copilul, care-i datoreşte supunere.

La dtră egalitatea regimului matrimonial, libera exercitare a profesiunii, libera dispoziţie a salarului, sunt uzanţe aplicate zilnic. Ele par însă legiuitorului cu judecata impregnată de doctrina „codului napoleonian" prerogative atât de monstruoase, încât ezită să le întindă asupra femeilor din întreaga ţară.

Mi-a fost dat personal, asistând la şedinţe extrem de interesante ce s'au ţinut la „Consiliul Legislativ", să constat odată mai mult existenţa acestei stranii concepţii. Am fost chemate acolo — bineînţeles cu unicul drept de deliberare — pentru ca să înfăţişăm membrilor acestui înalt for punctul de vedere al grupărilor feministe asupra unificării codului civil. Aţi crede că era suficient pentru dărâmarea barierelor prejudecăţii ca să cerem aplicarea integrală şi transpunerea în formule tehnice ale dispoziţiilor articolului 6 din „Constituţie", care glăsuieşte astfel:

„Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza *deplinei egalităţi a celor două sexe*".

Mărturisesc, dimpotrivă, cu câtă surprindere am constatat, că o prăpastie desparte concepţiile noastre — cari nu sunt, în definitiv, în ce priveşte punctele esenţiale ale situaţiei femeii faţă de codul civil, decât transpunerea pe un plan general a stării de lucruri de aci — de incredulitatea mai multor consilieri faţă de capacitatea femeii în putinţa ei de a-şi asimila aceste reforme, fără daune pentru morala familiei şi ierarhia căsniciei. Nu exagerez afirmând că n'ar fi inutil ca *femeile din Ardeal să observe cu grijă măsurile ce în curând se vor lua,* pentru ca să nu riste să fie supuse rigorilor, codului napoleonian" şi *defavorabil* revizuite, drepturile, de cari se bucură astăzi.

Este cert că ziua de azi va atârna cu o covârşitoare greutate asupra întregului viitor al femeii în societatea română.

Punându-ne la nivelul marilor realizări pe terenul naţional, suntem nevoiţi să păşim în mers accelerat pe calea progresului social. Puzderie de legi trebuiesc întocmite. Pe şantierul instituţiilor de stat se lucrează la ridicarea unui *nou aşezământ social.*

Reforma „codului civil" se completează printr'o legiuire adevărată.

„Codul muncii" este în pregătire şi ia dispoziţiuni asupra regimului de muncă, a *salarizării, ocrotirii muncitorimii* şi a *copiilor*. Şi mai mult aci, legiuitorul este chemat să îndeplinească un *proces de adaptare*, dificil.

Progresul maşinismului a creiat o muncitorime, care trebuie pusă în condiţii favorabile de trai şi de producţiune. Revendicări fundamentale, formulate de aproape un veac, au fost socotite de generaţia noastră ca atât de firesti, încât au fost incorporate chiar în textul tratatelor de pace, pentru ca să nu mai poată fi eludat de nici un stat, care-şi respectă angajamentele şi semnătura.

Când vor intra în aplicare aceste legi, vor preface cu totul aspectul vieţii unei întregi pături a societăţii. Partea rezervată femeii îi deschide *perspective noui de prosperitate şi de demnitate*. Printr'o fericită întâmplare am avut cinstea să iau parte la lucrările comisiei, care, la Ministerul Muncii, întocmeşte această vastă legislaţie. Domnul Ministru al muncii a ţinut ca, pentru dispoziţiile privitoare la ocrotirea femeii şi a copilului, în industrie, să fie consultată şi o femeie. Trebuie să mărturisesc că lungile ore de lucru astfel petrecute sunt printre cele mai fericite din câte am cunoscut. O adiere prezicătoare de vremuri noui pluteşte în birourile severe, în jurul imprimatelor sarbede. Un potenţial de forţe noui înviorează textul banal al paragrafilor. Substanţa vitală necesară impulsului mecanicelor este una şi aceeaş. Bărbatul şi femeia sunt asimilaţi unul altuia în rolul alternativ de îmblânzitor al fiarei hrănite cu foc şi de victime, cari pot dintr'un moment într'altul să iasă din ghiarele ei cu mădularele sdrobite sau cu trupul istovit.

Nici aci nu mai încap inegalităţi. Viaţa implacabilă le-a nivelat.

In acelaş timp, sub imperativul aceloraşi credinţe, se complectează măsurile de ocrotire pentru cei ce produc, cu măsurile de prevedere pentru cei ce desfac roadele muncii fraţilor lor.

Camerele de comerţ întocmesc dispoziţii uniforme pentru comerţul din toată ţara, aplicând legile naturale şi prevederile constituţionale, legile, cari cer ca femeia să aibă deplină libertate pentru a putea munci şi pentru a-şi putea valorifica şi calităţile şi bunurile.

Domnilor şi doamnelor!

La aceste constatări trebuie să mai adăogăm una: că sunt foarte binevenite iniţiative ca acelea ale institutiei dtră, menite să introducă claritate în problemele tumultoase, pe cari generaţia noastră le rezolvă.

Nici o reformă socială nu trebuie să se prezinte fără metodă.

Emanciparea nu poate fi dăruită femeii ca o cutie a Pandorei, deschisă pripit, în ignoranța consecințelor. Și aci e *necesară o tehnică.* Să o propună, să stabilească ierarhii, să disciplineze inițiativele, iată rostul instituțiilor de educație și de cultură.

Datorită numai unor asemenea metode s'au relevat într'alte părți energii și capacități feminine; ar fi inutil și prea lung să mai înșirăm pomelnicul valorilor ce s'au relevat în lumea toată de când *femeia s'a făcut părtașe la răspunderi și la drepturi.*

Nu mai este nevoie să amintim că de mult pe *terenul umanitar și social,* pe acel al *educației* și al *purificării moravurilor* participarea femeii a introdus un element nou, o forță salubră.

Aproape zilnic femeia își impune capacitatea și competința. Ieri încă, în cursul lucrărilor „Comisiunei internaționale" dela Geneva, s'a putut constata că raportul comitetului de experți asupra luptei împotriva traficului cu femei nu este decât aplicarea măsurilor preconizate de un veac de toate asociațiile feministe. Și-mi amintesc hazliul episod al comisiei financiare din „Liga Națiunilor", când președintele ei întreabă pe o doamnă așezată în banca delegaților, dacă nu cumva și-a greșit locul. Doamna răspunse, cu un zâmbet grațios, că nu era pe această bancă o intrusă, ci delegata statului australian, care din toate competințele sale financiare, alesese ca fiind cea mai indicată: o femeie.

Tot o femeie prezidează astăzi asociația școlilor superioare din Statele Unite ale Americei. Tot o femeie a făurit acolo și stăpânește formidabilul instrument de cultură al bibliotecilor populare.

Și, pentru ca să nu vorbim numai de statul cel mai progresist, să menționăm ceeace se petrece într'una din țările reacționare din lume, în Spania de azi. În parlamentul desemnat, care a fost tolerat în vremurile din urmă ca să înfățișeze dezideratele populației, au fost delegate 14 femei, elita intelectuală și morală a statului. De sigur acestea vor înscrie în programul igienei sociale un progres tot atât de însemnat ca cel obținut de membrele parlamentului englez. De multe ori au fost învinuite aceste doamne de a nu fi adus în desbaterile parlamentare prinosul darului lor de vorbă, revelația unui talent oratoric. Dar *femeile n'au intrat în parlament ca să țină discursuri,* și scurtele expuneri tehnice ale unei ducese de Atholl că-

ştigă în autoritate şi eficacitate când se ştie că este preşedinta comitetului pentru educaţie a „Asociaţiei pentru desvoltarea ştiinţifică a Marei Britanii".

Iată prin urmare de ce sunt atât de *binevenite* încercările de sistematizare, de grupare, a energiilor feminine la noi.

Ele tind să provoace o metodică organizare a societăţii, căci dacă femeia aspiră să-şi afirme individualitatea, mai mult încă e hotărâtă să-şi valorifice *drepturile de mamă.*

Recunoscând că se deschide o *eră nouă,* în acelaş timp caută mijloacele de ocrotire a celei mai sfinte instituţii, pe care se razimă societatea noastră: *familia.*

Maternitatea revendică dreptul să controleze tăria armaturii sociale. Nu renunţă la dreptul ei de legitimă apărare în clipa în care este *pus în cauză viitorul familiei.*

Groaznice prăpăduri ne-au arătat la răsărit cum poate fi risipit tezaurul moral şi spiritual al vremilor de trudă şi de tainică jertfă, închinată continuităţii rasei. Aci nu mai e vorba de bun simţ politic, de moralitate economică, de dreptate socială. *Este ameninţată soarta copilului.* Spectrul groaznic al vagabondajului milioanelor de nevinovaţi, care se ridică deasupra stepelor ruseşti, nu poate decât să oţelească voinţa de apărare a femeilor din lumea toată.

Nu este loc, prin urmare, în epoca în care trăim, pentru o luptă anormală între bărbat şi femeie. Nu este vorba nici de cuceriri, nici de apărări, atunci când *omenirea solidară* nu trebuie să urmărească decât *un singur scop: apărarea familiei, temelia lumii noastre.*

Telegramele trimise dela adun. gen. (congres)

Maiestăţii Sale Regina Maria.

BUCUREŞTI.

Congresul Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român „Astra" din Sibiiu, comemorând azi pe bunul său Protector şi Preşedinte de onoare, care a fost marele Rege Ferdinand I-ul, transmite Maiestăţii Voastre omagiul sentimentelor sale de adâncă veneraţiune şi veşnică recunoştinţă pentru neclintita credinţă, prin care în ceasurile grele, încercare la răspântia istoriei, a-Ţi stat alături de sufletul în veci-neuitatului întemeietor al României-Mari.

V. Goldiş
preşedinte.

Alteţei Sale Regale Principesei Elena.

BUCUREŞTI.

Congresul Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român „Astra“ din Sibiiu, comemorând astăzi pe bunul său Protector şi Preşedinte de onoare, care a fost Regele Ferdinand I-ul, transmite Alteţei Voastre omagiul sentimentelor sale de înaltă veneraţiune, rugând pe atotocrotitorul Părinte ceresc să Vă dea ajutorul său spre a creşte şi a conduce nobila odraslă a Marelui bunic, scumpul nostru Rege Mihai I-ul, nădejdea naţiunii române, întru mărirea neamului, gloria tronului şi bucuria de mamă a Alteţei Voastre.

V. Goldiş
preşedinte.

Inaltei Regenţe.

BUCUREŞTI.

Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român „Astra“, întrunită azi în congres la Sibiiu, spre a comemora pe bunul său protector şi Preşedinte de onoare, Marele Rege Ferdinand I-ul, transmite Inaltei Regenţe omagiul simţemintelor sale de sinceră veneraţiune deodată cu rugămintea de a-i oferi din partea înălţimilor Voastre toată ocrotirea şi ajutorul spre atingerea patrioticelor sale năzuinţi culturale şi naţionale.

V. Goldiş
preşedinte.

Excelenţei Sale Domnului Vintilă Brătianu, Preşedintele Consiliului de Miniştri.

BUCUREŞTI.

Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român „Astra“, întrunită azi în congres la Sibiiu, spre a comemora pe bunul său Protector şi Preşedinte de onoare Marele Rege Ferdinand I-ul, transmite Excelenţei Voastre şi Guvernului Ţării asigurarea simţemintelor sale de respect şi veneraţiune, deodată cu rugămintea de a-i acorda înalta bunăvoinţă şi ajutorul întru atingerea scopurilor sale culturale şi naţionale.

V. Goldiş
preşedinte.

Familia Regală şi Inalta Regenţă

au răspuns „Astrei" la felicitările trimise dela congresul din Sibiiu, astfel:

In numele M. Sale Regelui!

A. S. Regală Principesa Elena.

Palatul Regal.

„Adânc mişcată de sentimentele pe cari congresul Asociaţiunii pentru literatura şi cultura poporului român mi le arată Mie şi fiului Meu, Vă mulţumesc din suflet".

„ELENA".

M. Sa Regina Văd. Maria.

Palatul Regal.

„Vă mulţumesc pentru cuvintele domniei Voastre şi mai cu seamă pentru glasul, care l-aţi îndreptat către memoria Regelui, a cărui dragoste de neam nădăjduiesc că va fi răsplătită şi în viitor prin munca tot mai rodnică a Astrei".

„MARIA".

Inalta Regenţă.

Palatul Regal.

„Viu mişcaţi de simţemintele ce ne exprimaţi în numele Asociaţiunii culturale „Astra", Vă mulţumim din inimă, încredinţându-vă de toată dragostea şi tot sprijinul nostru, spre marea şi folositoarea dv. instituţiune".

MIRON, BUZDUGAN.

Felicitările cetite la congresul (adun. gen.) a „Astrei".

Dela *Ministrul cultelor şi artelor* dl *Alex. Lapedatu:*

„Bucureşti. Regretând că nu pot participa la adunarea Asociaţiunii, Vă rog să primiţi, odată cu mulţumirile mele afectuoase pentru binevoitoarea invitare, cele mai călduroase urări pentru desvoltarea şi prosperitatea institutiunii ce prezidaţi, căreia cu toţii datorăm sprijin şi devotament".

Ministru *Alexandru Lapedatu.*

Dela dl *prof. univ. N. Iorga.*

„București. Reținut la București, împărtășesc cu urările mele de spor adunarea societății prietene". *N. Iorga.*

Dela Msgr. *Abatele Methodiu Zavoral.*

Praga (Strahov).

„Praha. Dumnezeu să binecuvinteze adunarea, spre folosul iubitului popor român! Abatele Zavoral".

Dela președinta *„Uniunii Femeilor Române"*, dna *Maria B. Baiulescu*, preș. secției feminine-biopolitice.

„*Brașov.* Fiind suferindă regret că nu pot face călătoria. Transmit omagiile mele „Astrei", urându-i neîntreruptă înălțare spre apogeul culturii și fericirii poporului românesc, asigurându-o în numele Uniunii că voiu sta cu toată solicitudinea alături. *Maria Baiulescu.*

P. Sf. Sa Episcopul Lugojului Alexandru.

(Scrisoare) „Domnule Vice-președinte! Mulțumindu-vă pentru binevoitoarea invitare la adunarea jubilei noastre „Astra", cu regret trebuie să vă comunic că agendele oficioase ale diecezei mă reclamă pe zilele acelea aiurea.

Invocând ajutorul și binecuvântarea celui de sus asupra lucrărilor dv., semnez cu deosebită stimă".

Lugoj, la 2 Decemvrie 1927.

Episcopul Lugojului. Dr. Alexandru Nicolescu.

P. Sf. Sa Episcopul Clujului Nicolae Ivan.

(Scrisoare) „On. Comitet central al Asociațiunii! Sibiiu — Regret nespus de mult, că nu pot urma prețuitei invitări dela.... de a lua parte la adun. gen., din acest an, ce se ține chiar în Sibiiu. — Doresc însă din tot sufletul ca Asociația să stăruie pe urmele înaintașilor, cari făcură din această modestă societate o fortăreață a culturei și limbei noastre în vremile grele din trecutul dureros. Primiți, etc.

Cluj, la 2 Decemvrie 1927.

Nic. Ivan. Episcop.

Din partea *despărț. Brașov.*

„*Brașov.* Despărțământul Astra — Brașov, salutând pe membrii Astrei întruniți în adunare generală, dorește ca bilanțul osteneților ultimului an să stimuleze toate energiile cărturărești într'o *nobilă emulație*, în *luminarea și îndrumarea sufletului celor mulți, cari așteaptă*".

Axente Banciu (președ.)

A mai felicitat și aderat despărț. *Constanța.*

Dela adunarea generală a „Astrei“ la Sibiiu, 1927.

Numărul acesta cuprinde cuvântarea rostită de dl președinte *Vasile Goldiș* la deschiderea congresului (adunării generale) din Sibiiu (4 Dec. 1927) — apoi cuvântarea în memoria lui Ioan I. C. Brătianu, ținută tot în aceeaș zi de dl vicepreș. *Dr. Oct. Russu.* Conferența dnei *Micaela Catargi* despre „*Femenism*“, rostită la șed. festivă a secțiilor (5 Dec.), deasemenea, se publică acum. Am păstrat pentru numerele viitoare următoarele conferențe: aceea a dlui prof. univ. *Dr. Ion Lupaș,* despre „*Regele Ferdinand*“ și aceea a dlui *IonAgârbiceanu* despre „*Conștientul și subconștientul național*“.

Adunarea generală s'a ținut de astădată în margini mai modeste (fără de concert, bal, banchet), în semn de doliu pentru moartea M. Sa Regelui Ferdinand, fostul președinte de onoare al „Astrei“.

La adun. gen. a fost reprezentată societatea „*Fundațiunea Principele Carol*“ prin dl *Emanoil Bucuța,* iar soc. „*Teatrul*“ din *Turnu Severin* prin dnii *Coriolan Buracu* și *Netta,* „*Regionala Basarabeană*“ a „Astrei“ prin dnii: *I. Pelivan, Pan Halippa* și insp. *Grosu.* Atât telegramele de felicitare, cât și răspunsurile primite sunt publicate în altă parte a revistei.

Comisiile au fost alese precum urmează: I. Pentru examinarea raportului general, dnii: Pan Halippa, Dr. Grig. Cristescu, Dr. Augustin Popa, Victor Lazar, Pavel Borzea, Ștefan Pop (București); II. Pentru cenzurarea socotelilor și bugetului, dnii: Dr. Oct. Sglimbea, Adrian Cristea, Th. Iacobescu, I. Oarga, I. Mărginean: III. Pentru înscrierea de membri, dnii: Ioan Popa, I. Isacu, Hurdu, D. Olariu și Dr. N. Terchilă; IV. Pentru întregirea comitetului central dnii: Dr. Nic. Regman, Insp. I. Bratu, Dr. Al. Aciu, I. Dăncilă, Dr. Nic. Colan, D. Boariu.

Referent al raportului comisiei instituite pentru examinarea raportului general a fost dl prof. la Acad. teolog. ort. din Sibiiu *Dr. Gr. Cristescu.*

1. Adun. gen. a dat expresie dolului, prin sculare în picioare, pentru *M. Sa Regele* și pentru sfetnicul Său *Ion I. C. Brătianu,* apoi pentru ceilalți membri decedați. 2. Adunarea gen. a exprimat toată *recunoștința* sa președintelui „Astrei“, dlui *Vas. Goldiș,* pentru serviciile aduse societății și și-a exprimat dorința ca și sub ceilalți domni miniștri să se bucure „Astra“ de beneficiile ce rezultă pe urma regulamentului cinematografelor. 3. S'au adus *laude mem-*

brilor comitetului central şi *secţiilor* — în special secţiei medicale şi biopolitice — pentru munca depusă. 4. S'a cerut *reactivarea secţiei tehnice,* în nădejdea că îşi va găsi conducători pricepuţi. 5. S'au adus *laude* fostului comisar general al „Astrei" în Basarabia, dlui prof. univ. *Dr. Onis. Ghibu,* pentru activitatea dsale din Basarabia şi s'a urat spor la lucru *„Regionalei Basarabene",* înfiinţată de curând, cu un comitet în frunte cu dl *I. Pelivan.* 5. S'a remarcat începutul de activitate culturală, în cadrele „Astrei", în *Dobrogea.* 6. S'a instituit un *secretar literar al secţiilor,* cu sediul în Cluj, pentru „concordarea activităţii secţiilor literare-ştiinţifice şi *pentru redactarea „Transilvaniei",* care va să apară şi pe mai departe în Sibiiu, colaborând cu secretarul literar din Sibiiu". 7. *Subsecţia de educaţie fizică* a secţiei medicale-politice „se va ocupa cu organizarea activităţii de educaţie fizică şi morală în cadrele despărţămintelor, la sate" şi s'a hotărît înfiinţarea urgentă a acestei organizări, cu titlu de experienţă şi demonstraţiune, în judeţele Cluj, Sibiiu şi Braşov. 8. S'a primit ca să se instituie câte un *„agent de legătură" între secţii şi fiecare comitet de despărţământ.* 9. S'a remarcat *activitatea frumoasă a despărţămintelor* Braşov, Sibiiu, Blaj, Cluj, Sălaj şi Tg. Mureş. 10. S'a cerut ca *„bibliotecarii* cercurilor culturale să nu fie numai nişte simpli custozi ai cărţilor încredinţate lor, ci şi nişte zeloşi *propagandişti* ai cetitrii lor". 11. Intre *„casele naţionale"* înfiinţate mai recent se remarcă cea din desp. *Şimleu,* condusă de dl Dr. Al. Aciu. 12. *Cursurile de analfabeţi* s'a cerut să se generalizeze în toate despărţămintele. 13. Dlui dir. art. *Nic. Băilă* i se va da o mai mare activitate ca profesor de dicţie şi ca organizator de festivaluri şi producţiuni artistice. 14. Comisia a propus şi adun. gen. şi-a însuşit următoarele în privinţa *„Transilvaniei"*:

„Transilvania", luptând cu mari greutăţi materiale, a izbutit, totuş, să apară destul de regulat şi în bune condiţiuni tehnice. Ea a fost susţinută de colaborarea unor distinse personalităţi culturale, cari au izbutit prin scrisul lor să trezească ecouri de măgulitoare apreciare în presa străină. Dl Dr. H. Petrescu, secr lit., care o gospodăreşte cu atâta pricepere şi o alimentează cu articolele sale de un interes atât de actual şi de viu, face într'adevăr operă vrednică de admirat. Broşura editată de dsa: „Voci de presă", despre publicaţiile „Astrei", este un certificat acordat unor merite incontestabile şi definitiv câştigate". (Face „cinste" „Astrei" şi numărul dedicat Reg. Ferdinand.) 15. Despre *„Bibl. pop."* s'a spus că „broşurile — una mai *folositoare* decât alta" — sunt vrednice de remarcat. 16. S'au adus mulţumiri dlor *Petre Drăghici* şi colon. în r. *Oscar*

Criste pentru scoaterea documentelor şi studiarea arhivei fostului corp 12 de armată austro-ung. 17. S'a exprimat dorinţa ca Mitrop. *Andr. Bar. de Şaguna* să i se ridice un monument cât mai curând, ca întemeietorului „Astrei". 18. S'au adus laude meritate dlui secr. adm. *Romul Simu*, care împlineşte 30 de ani de serviciu în cadrele „Astrei". Acest „devotat, priceput şi neobosit slujitor", a fost „martor al acestor momente importante din viaţa şi activitatea Asociaţiei şi — îndeosebi — lucrător în rândul prim pe terenul culturii naţionale; competenţa sa i-a asigurat totdeauna un loc de cinste, dar şi de mari şi grele răspunderi. Se cade dar să găsim în sufletele noastre accentele unui profund şi sincer sentiment de recunoştinţă şi în generozitatea noastră preţuitoare o cuviincioasă răsplătire a meritelor câştigate prin munca celor 3 decenii". 19. Art. 2 din *Statutele „Astrei"* se va *schimba* astfel: în alineatul prim, *fraza* din urmă va fi astfel: „cari vor putea contribui la promovarea literaturii şi culturii, atât spirituale, cât şi economice a românilor, pe baza principiilor biopolitice: prosperitatea intelectuală, morală şi fizică". În statute se adaogă articolul: „*Crearea unei noui secţii feminine* şi a unei *subsecţii pentru educaţia fizică, în cadrele secţ. medicale şi biopolitice*". 20 În privinţa unui preşedinte al secţiilor literare-ştiinţifice, preşed. „Astrei", în comun acord cu secţiile, va numi pe delegatul secţiilor, iar comitetul central, împreună cu secţiile, va stabili atribuţiile acestui delegat al secţiilor. 21. În locul dlor *Ştef. Cioban* şi *Dr. Iacob Radu*, demisionaţi, au fost aleşi cu aclamaţie dnii: *I. Petican*, fost ministru, advocat, Chişinău şi *Ştefan Pop*, directorul liceului „Sf. Sava" din Bucureşti. 22. Secţiunea *femenină biopolitică*, s'a declarat de *înfiinţată*. Întâiul comitet se compune din următoarele doamne:

Preşedintă: dna Maria B. Batulescu; membre active, dnele: Maria B. Batulescu, Maria Popescu-Bogdan (ambele din Braşov), Catinca A. Bârseanu, Veturia I. Lapedatu (ambele din Sibiiu), Livia Boilă, Olivia Deleu, Constanţa Bogdan-Duică (din Cluj), Elena Meissner (Iaşi), Micaela Catargi şi Elena Pop Hossu-Longin (Băseşti); *membre corespondente*, dnele: Elena Sabadeanu, Elena Pricu (ambele din Braşov), Dr. Maria Şerban, Aglaia Eliad, Elena Bratu, (din Cluj), Eliza Bodocan (Blaj), Ana Ciclo-Pop (Arad), Maria Iepure (Baia-mare), Alexandrina Vidrighin (Timişoara), Elena Aciu (Şimleu), Veturia Candrea (Oradea-mare), Ana Selăgian-Butean (Betuş), Olga Sturdza (Iaşi), Maria Petrovici (Iaşi), Izabela Sadoveanu (Bucureşti), Maria M. Pop (Craiova), Olga Grigoroviţa (Cernăuţi).

Aniversări și comemorări.

Douăsutecincizeci de ani dela moartea filozofului Spinoza. O sută de ani dela moartea muzicianului Beethoven, a fizicianului Volta. O sută de ani dela naşterea chimistului Berthelot şi douăzeci de ani dela moartea lui.

Pentru noi românii: o sută de ani dela naşterea episcopului Mihail Pavel şi douăzecişicinci de ani dela moartea lui. Patruzeci de ani dela moartea lui Ciparîu. Douăzeci de ani dela moartea lui Haşdeu...

O apreciare din cele mai juste asupra bietului Baruch-Benedict Spinoza am cetit-o la Heine („Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland").

„Un geniu mare — scrie Heine — se formează prin alt geniu mare, nu atât prin asimilare, cât mai mult prin frecare. Un diamant lustruieşte pe celălalt. Astfel filozofia lui Descartes nici decât nu a produs-o pe a lui Spinoza, ci numai a promovat-o. De aceea, mai întâiu, aflăm la discipol metoda magistrului. Ceeace e un mare câştig. Apoi, întîmpinăm la Spinoza, ca la Descartes, argumentaţia împrumutată dela matematică. Ceeace e un mare defect. Forma matematică dă lui Spinoza un exterior aspru. Dar asta e ca aspra coajă a migdalei: cu atât mai plăcut e miezul"...

„E constatat, că traiul lui Spinoza a fost ireproşabil, curat şi fără prihană".

„Iubite cetitorule, dacă mergi cândva la Amsterdam, roagă pe sergentul de stradă să-ţi arate sinagoga spaniolă. E un edificiu frumos, şi coperişul e aşezat pe patru pilastri colosali. In mijloc stă tribuna, de unde s'a pronunţat odinioară afurisenia asupra dispreţuitorului legii mozaice, Hidalgo Don Benedict de Spinoza. Cu ocazia aceasta s'a suflat şi într'un corn de jap, care se numeşte şofar... Cu suflarea aceasta s'a acompaniat excomunicarea lui Spinoza din comunitatea lui Israel, fiind declarat nevrednic de a mai purta numele de evreu. Duşmanii lui creştini au fost însă destul de generoşi să-i lase numele acesta"...

„Trebuia să relevez adversităţile acestea personale. Pe el nu l-a format numai şcoala, ci şi viaţa. Asta îl deosebeşte pe el de cei mai mulţi filozofi şi în scrierile sale observăm influenţele mijlocite ale vieţii. Teologia nu a fost pentru el numai o ştiinţă. Tot astfel politica"...

„Filozofia lui Spinoza, a fiului al treilea a lui René Descartes, cum o profesează el în scrierea sa principală, Etica, e tot aşa de depărtată de materialismul fratelui său Locke, ca şi de idealismul fratelui său Leibniz. Spinoza nu se torturează în mod analitic cu problema ultimelor cauze ale cunoaşterii noastre. El ne dă o mare sinteză, o explicaţie despre divinitate".

„Benedict Spinoza ne învaţă: Există numai o singură substanţă, care e Dzeu. Substanţa aceasta e infinită, absolută. Toate substanţele finite derivă din ea, sunt cuprinse în ea; răsar în ea, apun în ea. Au numai existenţă relativă, trecătoare, accidentală. Substanţa absolută ni-se revelează atât în forma cugetării nemărginite, cât şi în forma extensiunei nemărginite. Ambele, cugetarea nemărginită şi extensiunea nemărginită, sunt cele două atribute ale substanţei absolute; noi cunoaştem numai aceste două atribute. Dzeu, substanţa absolută, poate că are încă mai multe atribute, pe cari nu le cunoaştem. „Non dico, me deum omnino cognoscere, sed me quaedam eius attributa, non autem omnia, neque maximam intelligere partem".

„Numai neînțelegerea și răutatea au putut timbra doctrina aceasta cu calificativul de „ateistă". Nimeni nu s'a exprimat despre divinitate mai sublim decât Spinoza. In loc de a spune, că el neagă pe Dzeu, putem afirma că el neagă pe om. Toate lucrurile mărginite sunt pentru el numai moduri ale substanței nemărginite, toate lucrurile mărginite sunt cuprinse în Dzeu, spiritul omului este numai o rază de lumină a cugetului infinit, corpul omenesc este numai un atom al extensiunii nemărginite. Dzeu este cauza nemărginită a ambelor, a spiritelor și a corpurilor: *natura naturans*".

* * *

Cele opt zile ale *congresului presei latine* s'au scurs în câteva desbateri și multe excursii cu multe ceaiuri și multe banchete. Vor zice mulți: a fost bine așa. Dar au fost și unele lipsuri. Ceeace n'a fost bine.

Oricum am lua, ideea latinității noastre trebuia să se accentueze mai practic, nu numai cu câteva fraze uzate. Un savant ca dl Iorga nu trebuia să lipsească din comitetul de organizare și mai ales dintre conducătorii excursiilor.

Ideea latinității noastre mai clar, mai viguros, mai cu entuziasm a susținut-o la noi Blajul. Un reprezentant al Blajului ar fi fost bine să fie în comitetul de organizare și s'ar fi cuvenit ca congresiștii să fi fost conduși și la cercetarea Blajului.

La banchetul din Petroșani, dl Mitiță Constantinescu avu buna inspirație să spună că „la spatele noastre, în țara Hațegului, este leagănul națiunii române". Dar nimeni nu a avut buna inspirație să conducă pe congresiști la Sarmisegetuza, să le arate în natură leagănul națiunii române.

Blajul și Sarmiseghetuza: două scăpări din vedere, două ignorări, cari nu trebuiau să aibă loc la un congres al ziariștilor *latini*. Mine de cărbuni ca pe Valea Jiului și uzine de fier ca la Reșița, se mai pot vedea și în alte țări latine. Dar Sarmisegetuza și Blajul sunt două puncte specifice ființei noastre latine, culturii noastre latine.

In 3 Sept. 1927 s'au împlinit patruzeci de ani dela moartea lui *Cipariu*, reprezentantul cel mai tipic al mentalității noastre latine. Cât de potrivit era, între celelalte desbateri ale congresului, a se comemora și acest mare pioner al culturii noastre latine, care prin *Organul luminării* dela 1847 a dat impuls și altor gazete de ale noastre de a se tipări cu litere latine și prin *Invățătorul poporului* ne-a dat prima foae poporală...

E drept, că prin ignorări de aceste lumea nu va ieși din țițini. Nici Iorga, nici Cipariu nu vor deveni mai mici. Sarmisegetuza și Blajul vor trăi mai departe, fie în uitarea,

fie în hărnicia lor. Dar dacă s'au invitat în țară la noi reprezentanți distinși ai culturii latine, trebuia să li-se pregătiască un program și cu Blajul și Sarmuseghetuza.

*

In toate articolele de gazetă ce am cetit despre comemorarea lui *Hașdeu*, abia se scriu ceva vorbe legănate despre *convingerea lui spiritistă*. Par'că se tem să o accentueze. In sineși vor fi crezând și scriitorii acelor articole că „Hașdeu a fost un nebun", cum credeau și ziceau atâția, când Hașdeu scria pe *Sic cogito;* când construia, fără arhitecți, *mormântul-poemă* din Cimiterul Belu, ori *castelul lulia Hașdeu* din Câmpina, castel, descris cu admirație de un I. L. Caragiale.

Mărturisesc, că dacă a avea convingeri contrare opiniei curente, însemnează a fi nebun, apoi toți cercetătorii pasionați, toți deschizătorii de cărări nouă, au fost, sunt și vor fi nebuni; tot progresul din lume s'a făcut și se va face de nebuni. Numai mediocritățile se caracterizează prin inerția ideilor tradiționale, fie cât de inepte și prin oroarea de ideile nouă, fie cât de rationale și logice. Fenomenele și faptele *mediumității* sunt extraordinare și ele au contribuit mai mult decât toate speculațiile filozofice, împreună luate, la răsturnarea concepțiilor *materialiste*. Incă nu am auzit, ca epistolele pastorale ale arhiereilor să fi întors pe vr'un ateist dela convingerea sa. Dar asistarea la vreo ședință cu medium în transă te lasă perplex, să ai concepție cât de materialistă. Observi cu ochii, auzi cu urechile, poți pipăi cu mânile, că enigma omului nu se rezolvă cu fiziologia cerebrului și a sistemului nervos. Te poți convinge despre posibilitatea minunilor lui Isus și ale apostolilor, te poți convinge despre posibilitatea minunilor ce le cetim în viețile sfinților. Constați că prin studiul mediumității putem avea *verificarea experimentală a adevărurilor religioase*. Acesta e scopul genuin al mișcării spiritiste.

Hașdeu a fost el însuș un medium. Și a fost un savant. „Pierderea" lui l-a sguduit profund. Sguduirea aceasta, împreunată cu mediumitatea, l-a convertit dela știința presumțioasă și vană a lucrurilor și nevoilor pământești la știința vieții de dincolo și a tainelor ei.

Iată ceeace nu s'a scris la comemorarea lui Hașdeu. Dar adevărul e adevăr. Nu trebuie să-l ocolim, ci să-l rostim respicat.

GAVRIL TODICA.

Cronică.

Membri noui în secţii. Adun. gen. din Sibiiu a primit cu *aclamaţie* propunerea înaintată de secţia medicală-biopolitică şi secţia ştiinţelor naturale de a se alege ca membri ai acestor secţii pe domnii înşiraţi mai jos:

În secţia *medicală-biopolitică: membri activi:* Dr. I. Gola (Cluj) şi Dr. Mateiu (Oradea-Mare); *membri corespondenţi:* Dr. I. Gavrilă (Cluj), Dr. Liviu Tetea (Cluj), Dr. Tib. Spârchez (Cluj), Dr. Kernbach (Cluj), Dr. Popa Rubin (Cluj), Dr. Vas. Pascal (Cernăuţi).

În secţia *ştiinţelor naturale*: *membru activ:* Emil Pop, asistent la Institutul de Botanică sistematică (Cluj); *membri corespondenţi:* Dr. I. Sergescu, conferenţiar la matematici (Cluj), Dr. I. Tănăsescu, şef de lucrări la Inst. de chimie (Cluj), Dr. M. Ionescu, şef de lucrări la Inst. de chimie (Cluj), Dr. D. Olariu, farmacist (Cluj), Dr. I. Lepşi, profesor, liceul „A. Vlaicu“ (Orăştie), Atanasie Popa, prof. la Şcoala normală de băieţi (Cluj), Dr. St. Mateescu, prof. la Academia de agricultură (Cluj).

*

„Un om în toată ţinuta“, un volum de *I. A. Bassarabescu*. În atmosfera noastră viciată, plină-plinuţă de toate bădăranţile şi gazele asfixiante intelectuale, îţi cade aşa de bine un volum ca acesta! E ca o oază în mijlocul unui deşert sufletesc.

Povesteşte cineva, care îşi ia răgaz şi care ştie să şlefuiască cuvintele, unul, care are simţul responsabilităţii, unul, care — mai întâiu de toate — are o *inimă*.

Unsprezece bucăţi, schiţe aproape toate, dar schiţele unui miniator isteţ, cu ochiul ager, care prinde *sur le vif* viaţa şi... „natura moartă“.

Satira în surdină se resimte în unele din schiţe — e satira resemnată, dureroasă, a omului superior, care simte că nu e bine cum este şi protestează, cum protestează fostul preşedinte dela Casaţie, bătrânul pensionar Costache Munteanu, în casa nepotului său tinerel Puiu, ajuns funcţionar înalt la un minister: „Dar bine, copilule, te-ai sminţit? Nu ţi-e ruşine ţie să ne iei pe noi, oameni bătrâni, aşa cu *tu*, cu *tine*, şi să ne zici pe nume, Costache şi Olga, par'că ai fi copilărit cu noi?“ Dar Puiu, cel care avea la masă „numai funcţionari superiori, inspectori generali, şefi de cabinet, directori de serviciu, toţi cu mustăţile încă necrescute, mici unul mai mare de 27 de ani“, îl priveşte mirat pe unchiul său şi-i ripostează:

„Ce? Te superi? Te credeam *mai modern* şi-mi închipuiam că-ţi face plăcere. Nu ştiam că ţii aşa morţiş la formele *răsuflate* dela *patruzeci şi opt!*“ (Schiţa „Nepoţii lui Conu Costache“.)

Dl B. este scump la vorbă, dar când aşterne cuvântul pe hârtie îşi are rostul său. Şi atât îţi cade de bine în epoca verbiajului, a vorbăriei la modă în zilele noastre!

Cetiţi „Un om în toată ţinuta“, schiţa, care botează volumul. Câtă gingăşie, câtă simplitate şi cât bun simţ în aceste 6 pagini. Nu le uiţi. Ar fi putut fi subscrise de un Amicis. — Slujbaşul telegrafist, care vrea să depună un examen la bătrâneţe şi copiază dela o fetiţă din caiet, la

examenul de scripturistică. Profesorul controlor, băgând de seamă, apostrofează aspru pe fetiță: „Bine, fetițo, tu nu ești în stare să-ți păzești inscrisul? Dacă dlui nu se sfiește să copieze dela tine, învață-l tu, cel puțin minte. Fă-l să simtă că te fură, fă-l să priceapă că e destul de rușinos ca un om mare să se bucure așa la munca unui copil. Sunt sigur că nici nu-l cunoști". — „Ba da". Și lacrămi mari ca picăturile unei ploi după secetă începură să cadă cu repeziciune din ochii mici și stinși ai fetii, de-a dreptul pe bancă. — „Sunteți rude?" — „Da. E *tătucu*..." Și întreagă mizeria iese la iveală. N'are hrană fetița — tata e avizat la munca copilei. Și profesorul nu-i mai supraveghiază...

Numai două schițe am citat, dar mai pot fi remarcate și altele. Lăsați să circule volumul acesta în mijlocul cetitorilor români, fiindcă numai bine poate să răspândească. Autorul să ne dăruiască tot astfel de lucrări pline de noblețe. (Vol. a apărut în edit. libr. Socec, 1927 și costă 50 Lei.)

*

Din activitatea conducătorilor „Astrei". In ziua de 11 Decemvrie a. c. dl. *Dr. G. Preda*, vicepreședintele „Astrei", fiind solicitat din partea despărțământului Blaj, a visitat acest despărțământ, ținând o conferință cu subiectul: *„Oameni și obiceiuri din diferitele regiuni ale Țărilor Britanice"*.

In fața unei săli arhipline conferențiarul trece în revistă, câteva însemnări geografice ale regiunilor mai importante din Marea Britanie, insistă asupra originei locuitorilor regiunei, asupra obiceiurilor, tradițiilor, datinelor și credințelor lor. Expune succint câteva din momumentele istorice interesante, cari pot simboliza trecutul plin de măreție al poporului englez.

Vorbește despre climatul regiunei, în special de ceața, care aduce atâtea greutăți în circulație, de influența aureolei boreale, de cultura cerealelor, a vitelor, a pescuitului etc., precum și de bogățiile solului și industrializarea lor.

Descrie prin numeroase exemple caracterul și temperamentul englezului, felul lui de a se manifesta în întruniri electorale, reuniuni sportive etc., loialitatea și încrederea ce o păstrează pentru ai săi, ca și pentru cinstea și omenia față de un strein.

Expune în culori vii șomagiul (lipsa de lucru.) cauza lui și, în special, lozincile nesănătoase din mintea lucrătorilor și a reprezentanților de sindicate. Arată cum aceste sindicate exprimă nu numai asociațiuni de apărare profesională, dar și de luptă de clasă și contra capitalismului. De unde se vede pericolul ce poate surveni prin germinarea ideilor comuniste, presărate din partea celor interesați, în marea masă lucrătoare.

Câteva alte însemnări cu privire la cerșitorie (care este oprită), la bacșiș (aproape inexistent), la vestitele Duminici și serbători engleze (rezervate bisericii și excursiilor), ca și la înlesnirile de transport pentru excursii, termină această primă parte a conferinței.

In partea a doua conferențiarul expune în trăsături generale impresiile sale din vizitarea câtorva orașe mai importante din țară.

Numeroase și instructive proecțiuni au evidențiat și mai mult interesanta expunere a conferențiarului.

Publicul a răsplătit pe conferenţiar cu numeroase şi călduroase aplauze. Trebuie să menţionăm că despărţământul Blaj este al 7-lea despărţământ din Ardeal, vizitat în cursul acestui an de dl vicepreşedinte Dr. Preda. Domniasa a ţinut în fiecare din aceste despărţăminte câte o conferinţă.

*

Un program de educaţie, a adulţilor, în România de *Eleonora B. Leadbetter**). Răscoalele politice din 1848 şi anii următori în regatul Habsburgic au dat prea puţină libertate sau aproape de loc supuşilor raselor din monarhie, însă au avut un rezultat indirect, în desvoltarea intelectuală, îndepărtată. Fiecare din aceste grupuri minoritare a ieşit din luptă cu un simţământ intens de conştiinţă a rasei şi cu un nou simţ de solidaritate. Un torent de simţeminte naţionale a cerut un debuşeu. Speranţele politice se duseseră, conducătorii politici erau în închisoare sau exil. La acest punct totul s'a îndreptat, cu un îmbold comun, spre desvoltarea culturală. Aici erau două scopuri: întâiul de a apăra artele şi talentele existente ale poporului; al doilea de a încuraja desvoltarea intelectuală şi specială, încât să poată impune respect şi recunoştinţă. Societăţile culturale au fost organizate din îmbold comun printre cehi, sloveni, slovaci, croaţi şi români. Fiecare din aceste societăţi poate servi cu o poveste tot atât de romantică ca o nuvelă. Cel mai bun lucru ce se putea spera dela guvern, era să scape atenţiunei sale. Când li se dădea atenţie, totul era apt pentru a fi reprimat, suprimat sau confiscat. Conducătorii acestor societăţi puneau în ele pasiunea, devoţiunea şi inteligenţa văzută de departe, a lucrătorilor sociali moderni şi caracterele cele mai bune şi nobile erau devotate serviciului prin mediul lor.

Românii din Ungaria locuiau în acea frumoasă provincie din sud-est, numită Transilvania, ţara pădurii, acum unită cu România. Aici au organizat în 1861 importanta societate, cunoscută sub „Astra", nume format din primele silabe ale primului şi ultimului cuvânt al numirei sale oficiale: „Asociaţiunea pentru desvoltarea literaturei şi culturei în Transilvania". Dela început această societate a avut conducători din ambele grupe religioase, ortodox şi catolic şi aceasta a fost o demonstrare a faptului că românii pun unitatea naţională deasupra diferenţelor de religie sau politice. — *Cartierul general.* Cartierul general al Asociaţiunei este în Sibiiu. Acesta este numele românese şi acum oficial al fortăreţei saxone din Ardeal, Hermannstadt. Zidurile medievale sunt încă aproape de tot intacte şi contempli cu respect turnurile măreţe şi cu interes un bastion enorm, transformat în teatru municipal.

Aspectul medieval oferă un cadru picant stabilimentului extrem de modern al Astrei. Reorganizată sub regele Ferdinand, dela unirea Transilvaniei cu România, numele ei actual este: „Asociaţiunea pentru desvoltarea literaturii române şi a culturei române" şi scopurile ei sunt definite în a ajuta desvoltarea educaţiei populare, încurajând studiile şi publicaţiunile literare, ştiinţifice

*) Aceste elogioase rânduri au apărut în marele ziar american „The Christian Science Moritor" din Boston, în 7 Sept. 1927., din peana dnei bibliotecare Leadbetter, dela bibl. oraşului Ohio (Cleveland). Dna L. ne-a vizitat ţara şi s'a convins de vitalitatea poporului nostru. Suntem recunoscători pentru cele relatate conştiinţios.

sau artistice, fondând biblioteci şi muzee, aranjând expoziţii etnografice, agricole, industriale, artistice, etc.; încurajând băncile populare şi societăţile de cooperative; publicând o revistă literară „Transilvania“ şi serii de lucrări populare şi având grije de a instrui pe analfabeţi. Prin aceste mijloace Asociaţiunea caută să mărească în ţărănimea română aptitudini pentru a se guverna însăş.

Inaintea anului 1918 Asociaţia a dat burse universitare la mai mult de 500 tineri, fii de ţărani şi a ajutat mult mai mulţi a învăţa meşteşugurile sau comerţul. Guvernul unguresc nu permitea funcţionarea şcoalelor româneşti; unde existau erau întreprinderi perohiale, menţinute de bisericile locale, încurajate şi ajutate financiar de Asociaţiunea, a căror resurse erau numai venitul cotizaţiei membrilor sau donaţiunile benevole. In 1886 Asociaţiunea a deschis la Sibiiu prima şcoală de fete, pentrucă viitorul naţiunei este „femeia“. In 1920 şcoala a devenit o şcoală înaltă de stat, dar internatul este încă sub direcţia Asociaţiunii. — *Incurajarea literaturii.* Literatura a fost încurajată prin premii în bani şi prin subvenţii, unde era nevoie şi 950.000 broşuri au fost distribuite gratuit înainte de 1918, toate cu subiecte pentru înţelesul tuturor. Societatea a preparat, editat şi publicat o enciclopedie română în 3 volume şi un dicţionar cu numirile localităţilor în româneşte, căci atunci erau obligaţi de poliţia ungurească să întrebuinţeze numirile localităţilor în ungureşte.

Despărţământul educaţiei a societăţii este împărţit în 12 (10) secţiuni, fiecare având în cap un profesor, care este un expert în direcţia sa, istorie, literatură, pedagogie, economie, comerţ, etc. Aceste persoane îşi dau părerea sau conduc direc. publicaţiunile şi extinderea educaţiei adulţilor în direcţiile lor respective. Lecturi populare sunt date de aceste persoane sau de altele sub directiva lor, în nu mai puţin de 2.500 de cătune şi în timp de un singur an, 1924—1925, s'au ţinut conferinţe în mai mult de 100 locuri în judeţul Sibiiu.

O sută zece ramuri locale distribuiseră lucrul societăţii, şeful fiecărei ramuri fiind un profesionist sau un profesor cu intelect înalt şi idealuri. In clasele pentru analfabeţi ţinute în 380 locuri, au învăţat să citească şi să scrie 46.000 persoane.

Băncile cooperative sunt încurajate. Patruzecişipatru au fost înfiinţate înainte de 1914 şi acum un expert financiar, din oficiu, merge prin ţinuturi, povăţuind, ajutând şi încurajând stabilimentul lor. Se publică cărţi asupra organizării cooperativelor, spre a fi distribuite tuturor. — *Diverse atracţiuni.* S'au ţinut expoziţii în diferite oraşe, la intervale, începând din 1862, programele conţinând diverse atracţiuni, ca: expoziţii de obiecte comerciale şi industriale, de produse agricole, de costume naţionale, serbări muzicale, lupte sportive şi exhibiţii gimnastice. Cercetăşia este încurajată şi în adunări de ale judeţului sunt ţinute, unde trupe de cercetaşi sunt adunate din vreo 20 sate. Un profesor de cercetăşie, american, nu ar recunoaşte unele exerciţii, însă s'ar simţi la el acasă în această atmosferă. Toate aceste activităţi au mari legături cu asociaţiile cu scopul primar de a ajută desvoltarea educaţiei populare. Ca mijloace directe pentru acest scop s'au tipărit multe cărţi

şi broşuri şi au fost distribuite mai mult de 2,000.000 în total.

O serie consistă din cărţi pentru tineret. Alta, pentru uzul celor puţin culţi, e scrisă în stil popular şi conţine material variat. Un număr este poveste populară, din ţară sau din alte ţări; celalt, o scurtă biografie a vreunui erou naţional, a 3-a, un sumar al regulamentului oficiului poştal şi al 4-lea o schiţă din istoria veche a Greciei. Agricultură, viaţă sănătoasă şi poezie, amestecate cu literatură şi istorie în această „bibliotecă populară", care este vândută pentru o cotisaţie anuală, 12 numere şi un almanah cu 50 lei, cu schimbul actual, 25 cenţi. Numere răsleţe sunt vândute pe stradă de vânzători de ziare, care nu refuză de a avea una la vedere întotdeauna în mână. (?) Mai mult de 150.000 exemplare au fost distribuite din aceste serii.

De o calitate mai literară este revista „Transilvania", care apare acum în al 57-lea an. Conţinutul ei e tot atât de variat ca cel din revistele noastre literare, cu schiţe, poezii, romanţe, teatru, nuvele şi articole de interes general.

Biblioteci şi muzee.

Biblioteca „Astra" este o serie, relativ, nouă de publicaţiuni şi conţine un volum cu cântece populare, cu muzică şi o serie de monografii din despărţămintele variate ale Transilvaniei, scrise popular şi ilustrate bogat.

Bibliotecile şi muzeele sunt o parte din programul Asociaţiunei. In Sibiiu bibliotecile ei conţin 40.000 volume, în care e cuprinsă o colecţie completă de literatură română. Manuscripte şi documente istorice de mare valoare, teancuri de ziare şi registre particulare ale marilor conducători, aşteaptă studiul studentului. Muzeul învecinat arată meşteşugurile româneşti indigene, ca: lucrări ţesute, broderii, sculpturi în lemn şi altele asemănătoare. Ţineretul român din o generaţie trecută a sculptat pentru harnica iubită, cea mai frumoasă furcă, pe care o putea vedea imaginaţia lui; sau pentru menajul lui, cupa de băut dintr'o singură bucată de lemn, având toarta împreunată prin fibrele lemnului. Lucru frumos de acest fel este expus; covoare splendite, cu lână ţesută şi răsucită acasă, colorată cu culori vegetale, făcute acasă; şi modele de ceară poartă costume variate a multor judeţe locale, unele bogat coloraţe, cu mult aur şi argint, altele, cum sunt costumele din jurul Sibiiului, restrânse la negru şi alb, cu câteva fire de aur.

Un alt scop al Asociaţiunei este o casă comunală în fie-care sat. Planuri recomandate sunt trimise într'un buletin popular cu tipuri pentru oraşe, de diferite mărimi. Fiecare cuprinde o sală socială, o sală pentru societăţi muzicale, un muzeu şi o bibliotecă şi o odaie de lectură, într'o clădire mai mare, sunt aprovizionate odăi pentru bibliotecar. S'au făcut colecţiuni de cărţi pentru 5000 biblioteci şi sunt distribuite aproape aşa de multe cele ce pot cuprinde.

Acesta este programul pe care Asociaţiunea îl îndrumează pentru biblioteci, prin care poporul trebuie să fie educat.

Trad. de dna *Cl. Dr. Gh. Preda.*

*

Mission de Roumanie („L'Etoile", organe de la Réunion d'Eylau).

In cursul anului 1925 o misiune catolică universitară franceză, compusă din numeroşi studenţi, ce aveau în frunte pe profesorii: *Abatele Bolti-*

nelli şi *Gasque*, pe dnii *Canu* şi *Jean Moreau Reibel*, au vizitat ţara noastră.

Impresiile obţinute sunt descrise în o broşură de 80 pagini, care are o prefaţă de Alfred Baudrillart, membru al „Academiei franceze", şi un cuvânt introductiv al dlui C. Cornette, directorul reuniunei.

Intr'un stil foarte clar şi poetic se arată cu totul sincer impresiile voiajului, în special: peisagiile pitoreşti ale ţării, economia şi producţia solului, vizita prin câteva localităţi şi centre importante, amiciţia franco-română, etc.

Cu mult talent este descris apoi sufletul românesc şi tot ceeace ar putea contribui la cimentarea legăturilor dintre ţările noastre, surori latine.

Broşura mai cuprinde o odă adresată României, o poveste („Le jeune Voëvode") a distinsei noastre scriitoare Elena Văcărescu, precum şi vocile din presa noastră, cu privire la vizita şi persoanele misiunei.

Conducătorii misiunei au ţinut nu numai să ne viziteze, dar să ne şi expună sub formă de conferinţe, multe fapte şi lucruri importante.

In cele 13 conferinţe (din cari: 1 în Timişoara, 3 la Vălenii de munte, 2 în Braşov, 2 în Cluj, 2 în Vatra Dornei, 2 în Iaşi şi 1 în Galaţi) cu subiecte variate, s'au adus la cunoştinţa publicului românesc, date şi însemnări cu privire la: filozofia franceză, regionalismul francez, curentele de literatură franceză, provinciile franceze, amiciţia franco-română, apoi despre: Mistral, Psichari, Péguy, Claudel etc.

Şi în Franţa a căutat să facă această misiune cunoscută ţara noastră, prin numeroase conferinţe, la cari au asistat, pe lângă reprezentanţii ţării noastre şi români aflători acolo. La unele din aceste conferinţe s'a remarcat şi prezenţa savantul nostru profesor *N. Iorga*.

Broşura aminteşte cu mult drag de vizita făcută în Sibiiu „Asociaţiunei" noastre culturale „Astra" şi de impresia deosebit de plăcută ce le-a lăsat colecţia etnografică a muzeului nostru.

Ea exprimă călduros dorinţa de a menţine permanent contactul cu societăţile culturale din România, în special cu cursul Analelor şi filialelor sale.

Această dorinţă noi o împărtăşim reciproc, fiind convinşi că prin strângerea raporturilor culturale, ţările noastre pot trage numai foloase, cari ar contribui la cea mai mare desvoltare şi propăşire a lor.

Dr. G. Preda.

*

Cum a vorbit un învăţat olandez despre problema românească în Berlin, în a. 1924. In a. 1924 a ţinut patru conferenţe geograful olandez din Amsterdam, profesorul *S. R. Steinmetz*, invitat fiind de societatea geologică („Gesellschaft für Erdkunde") din Berlin. Conferenţele au tratat despre *„naţionalităţile din Europa"* şi au trecut în revistă generală toate popoarele din Europa „la începutul sec. al XX-lea".

Geograful cu renume mondial, dl *A. Penck*, publică acum, într'o fascicolă alăturată revistei societăţii menţionate (1927 Berlin, prin libr. edit. D. Reimer — Ernst Vohsen), întreagă lucrarea, prefaţiindu-o elogios.

Din bibliografia tuturor naţiunilor europene, care se publică la sfârşitul lucrării, vedem că prof. olandez a consultat, între altele, următoarele volume şi hărţi etnografice:

D. A. Sturdza: Europa, Rusia şi România; *N. Mazere:* Harta etnografică a Transilvaniei 1909; *E. Brote:* Problema română în Transilvania şi Ungaria (trad. germ.); *Iorga:* Desvoltarea fiinţei de stat rom., istoria pop. rom. (l. germ.); *I. Slavici:* Românii în Ungaria, etc. (l. germ.); *I. G. Pelivan:* L'Union de la Bessarabie à la mère-patrie — la Roumanie, apoi pe P. Samassa, Seton Watson, Vincenţ, P. Hunfalvy, Taubes („Die Rumänen in Russland", Weltwirtschaft. Archiv, Febr. 1917); W. G. F. Snyders, ş. a.

In orice caz e interesant să se ştie ce a vorbit profesorul universitar olandez la societatea geografică germană din Berlin, de aceea lăsăm să urmeze în traducere pasagiile referitoare la noi.

„Românii au (sic) în Ungaria şi Transilvania o irridentă destul de puternică, adecă locuiesc aici mult 3,5 milioane de români, în regat erau în 1910 cam 7 milioane. Nu-i vorbă, nu pot figura ca urmaşi ai vechilor romani, deoarece limba nu le arată în privinţa aceasta nimica (?). şi e probabil că numai aceasta (şi ea numai parţial) este singurul (element) romanic la valahii aceştia, cari formează mai curând un amestec din bulgari, sârbi, albanezi, ş. a. m. d. De sigur n'au avut religiunea romano-catolică şi abea în 1860 s'a întâmplat un fel de renaştere italiană în România. Românii an format multă vreme o pază a graniţei, în Ungaria şi în Transilvania, se duceau însă des de tot peste graniţă şi au emigrat mai apoi în Valahia şi Moldova (în veacul al 13 şi 14-lea). Deoarece erau păstori şi credincioşi bisericii ortodoxe, au stat la distanţă şi în Transilvania şi Ungaria de ceilalţi, de germani, maghiari şi săcui. Până în sec. al XIX. au fost robi, deşi iosif al II-lea i-a eliberat încă din 1785, de când a început să renască conştiinţa românească naţională. *Opresiunea,* deosebirea de religie şi de limbă au ţinut pe maghiari şi pe români la distanţă unii de alţii. Intelectualii maghiari însă par a fi arătat deja în sec. al XVII-lea simpatii faţă de viaţa poporală streină, deoarece începuturile dintâi ale unei vieţi spirituale româneşti se aflau sub scutul maghiar! Abea în 1848 s'a manifestat cu violeiune simţul naţional al românilor ungureni. Eötvös şi ceilalţi liberali fantazau de autonomia lor naţională, în 1863 s'au recunoscut drepturile românilor, dar în a. 1867 se întâmplă o nouă întorsătură: *maghiarizarea făcu iarăş progrese.*

„La început unia lupta împotriva Vienei şi împotriva latifundiarilor maghiari pe toţi burghezii, să fi fost ei de naţionalitate română sau maghiară. Aceasta s'a schimbat însă în curând, cu cât au ajuns mai evidente celelalte motive, cari separau. Românii se aflau culturaliceşte mai jos, numărau pe cei mai mulţi analfabeţi; în oraşe, printre intelectuali, între conducătorii vieţii economice, erau în preponderanţă maghiarii. Incet pe încetul însă se schimbă aceasta. *Biserica ortodoxă pare că a rămas centrul unităţii româneşti.* Brote descrie, de sigur, după starea de fapt, *foarte greaua opresiune a românilor din partea maghiarilor şovinişti şi a guvernului. Au fost întreprinse şi duse în îndeplinire fără de nici o considerare toate mijloacele de desnaţionalizare.* Exercitarea dreptului de vot li s'a făcut imposibilă, ca rutenilor în Galiţia, din partea polonilor, ca negrilor în America, din partea albilor.

„Românii au cerut egalitate în faţa legii şi autonomia Transilvaniei (1881). Până la sfârşit *nu şi-au primit dreptul!* Cu toate acestea n'au cerut despărţirea de monarhie. Marele interes, pe care-l nutrea regatul României faţă de starea românilor din Transilvania şi Ungaria, se arată pe faţă. Seton Watson şi Snijders neagă existenţa unei tendinţe puternice spre o alăturare la regat. Abea după războaiele balcanice şi sub influinţa succeselor românilor s'a schimbat aceasta, poate nu aşa de mult în Ungaria ca în regatul România, unde conştiinţa irredentei peste graniţa de vest a ajuns mai puternică.

„O greutate zăcea în faptul că românii locuiesc în Ungaria foarte mult amestecaţi cu maghiarii şi marea hartă a lui Mazere ne arată că în Transilvania este identic aceeaş situaţie. Împărţirea a trebuit să pretindă deci mari sacrificii, atât pe de-o parte cât şi de cealaltă parte. In Basarabia este numărul românilor mult mai mare, în majoritate, în schimb în Bucovina numărul românilor nu este nici absolut, nici relativ. In amândouă ţările nu există încă vreo viaţă naţională; e prea de sine înţeles: cultura şi viaţa politică se află încă pe o treaptă prea joasă.

„Antanta a sacrificat naţionalitatea a multor germani şi maghiari românilor, la adecă de dragul ţelurilor proprii, pentru încercuirea Germaniei. In Dobrogea pare că se dă dreptate soluţiei actuale, românii ştind răspândiţi în sud-vest, bulgarii îndepărtaţi de fraţii lor, în nord soluţia, care a alăturat ţara regatului România. Hărţile adunate de Rizof vorbesc elocvent.

„Deci, deşi irridenta română din Ungaria nu pare să fi dorit desbinarea de acest stat şi alipirea de România cu prea mare tărie, totuş, naţionalitatea română a învins, cu pierderi grozave de ale vecinilor; a ajuns la acest rezultat, nu în urma darului de asimilare a statului român, nu în urma învingerilor ei, nu în urma situaţiei (geografice) favorabile, ci mai mult în urma norocului politic şi în urma ajutorului egoist al „Antantei". (?)

*

In vârtej. Inainte de a lăsa să apară în volum *amintirile* bărbatului de stat cehoslovac *Dr. B. Beneş*, publică editura *„Orbis"* din Praga, în „Prager Presse", în „Neue Freie Presse" şi aiurea,*) capitole din lucrare. Sunt foarte interesante recapitulările celor întâmplate în decursul războiului, interesante şi pentru noi, românii. O dare de seamă a cauzelor *pentru ce* s'a prăbuşit Austro-Ungaria e de actualitate şi acum, fiindcă poate servi drept un *memento* generaţiei noastre şi celor viitoare.

Nu ne-au dus cu puterea stăpânitorii de ieri în Praga, în Brünn (Brno) şi în celelalte oraşe ale fostei Austrii, ca să „apărăm" ţara de cei ce — eventual — ar fi putut să se răscoale împotriva regimului habsburgic?

Să cetim pasagiul în care analizează dl Beneş de ce căderea Austro-Ungariei a fost inevitabilă, din punct de vedere istoric şi filosofic:

„Puterile militare, economice şi politice, ideale şi morale, deslănţuite prin războiu, din partea a cinci mari puteri europene, întrarea Americii în războiu şi izbucnirea revoluţiei

*) Pentru cei ce citesc franţuzeşte: în „Monde Slave", „Revue hebdomadaire", „L'Europe nouvelle".

ruseşti în vârtejul mondial, s'au adeverit de prea tari în starea politică şi socială a Europei antebelice, încât să fi putut fi oprită desvoltarea dismembrării monarhiei, chiar şi din partea unor voinţe oricât de puternice şi personale să fi fost. Tot ce era pe lume moral şi puternic din punct de vedere material (afară de Germania) se afla în front, *împotriva imperiului habsburgic.*"

„Războiul a fost declanşat din partea Austro-Ungariei într'un mod *uşuratec* şi aproape *criminal.* De aceea coresponsabilitatea apăsa greu, din punct de vedere *moral,* asupra monarhiei. Din punct de vedere militar a pierdut războiul pretutindeni, fără de escepţie, deoarece (monarhia) n'a fost pregătită, deşi ea a început războiul şi deoarece n'a avut o armată capabilă, o administraţie capabilă şi n'a posedat conducători militari şi politici capabili. *Resistenţa majorităţii naţiunilor lor în internul* (monarhiei) *a fost elementară.* Lozincile *democraţiei* şi *ale libertăţii naţiunilor,* cari ajunseseră puterile motoare ale războiului, au trebuit să ameninţe în gradul suprem existenţa monarhiei. Revoluţia rusească a avut o înrâurire mai mare decât se părea, asupra monarhiei, asupra întregei ei structuri şi a discompus-o, nu numai din punct de vedere social, politic şi moral-ei şi din punct de vedere militar".

„Războiul, mai cu seamă războiul modern, la care iau parte toate păturile poporului, încordă toate puterile politice şi economice. Pretinde cea mai mare intensitate, în administraţie, în circulaţie şi în tehnica de orice categorie, evocă toate problemele sociale posibile (mai cu seamă acelea ale alimentării) şi este *cea mai mare criză de stat,* pe care ţi-o poţi închipui. Fiecare din statele beligerante ajunse în stadiul acesta de încordare internă, îşi desvoltă toate puterile militare, cari, chiar numai ele, născură alte, neaşteptate probleme, şi se mai adăogară toate cererile şi toate tendinţele, îndreptăţite şi neîndreptăţite, ale politicei *internaţionale.* S'a născut un *amestec,* ce te uimea, *de interese, cari se încrucişau în mii de direcţii deosebite;* abea că s'a resolvat o întrebare şi resolvarea ei a evocat alte zece întrebări; abea că avea să fie sacrificat pe o parte un interes şi se anunţau pe cealaltă parte zece şi o sută de alte interese. Încâlcirea aceasta grozavă *n'a putut fi nici odată resolvită prin semi-resolvări.* Puteri mondiale atât de tari, stârnite în furtună, n'au putut fi domesticite, micşorate, schimbate sau date la o parte, rapid, nici chiar din partea unei voinţe individuale ori cât de energice să fi fost ea. Din războiul mondial, din cel mai mare războiu al istoriei omenirii, a trebuit să se zămislească, cel puţin parţial, *ceva mare, hotărîtor, definitiv, chiar şi dacă nu avea să fie desăvârşit.* În caz de compromisuri rele aveai să te aştepţi la sguduiri interne şi revoluţiuni interne după războiu".

„Acestea ar fi — afară de argumentele morale, curat interne — argumentele ştiinţifice-politice, cari m'au făcut să *cred* în isbânda noastră finală. Nu propag însă prin aceasta un fatalism orb, social, al puterilor sociale deslănţuite; resping, cum am făcut-o întotdeauna, teoria materialismului istoric, de nuanţă marxistă, şi revendic pe seama individualităţilor un rol important. Dar îndată ce puterile sociale ajung la o anumită intensitate, nu mai este în stare să le stăpânească voinţa sin-

gurateculuí. Aceasta ar trebui să fie un *memento pentru fiecare om politic, pentru fiecare bărbat de stat*".

Aşa adânceşte bărbatul de stat Beneş problemele şi îndeamnă pe concetăţenii săi să aprofundeze problemele, ca numai după aceea să acţioneze.

Ca memoriile lui Masaryk, cari ar trebui să fie cartea de căpătâi a tuturor oamenilor politici de astăzi, aşa şi memoriile acestea ar fi cu cale să fie cetite şi răscetite şi la noi, fiindcă pun punctul pe i la multe probleme vitale pentru omenirea de astăzi.

*

Cum vorbeşte ministrul-preşedinte francez. Preşedintele consiliului de ministri, dl *Raymond Poincaré*, primeşte pe legionarii americani la Paris, în Sept. 1927, cu cuvinte ca acestea:

„Dacă vrem să protegem istoria faţă de alterările interesate, nu e — departe de noi aceasta! — *nu* e pentru ca *să întreţinem urile, pe cari le-a trezit războiul* şi a *căror dispariţie completă, dimpotrivă, o căutăm.* In 27 lunie 1919, primind înainte de plecarea sa din Franţa pe preşedintele Wilson, i-am spus că adevărata pace nu va ieşi decât dintr'o creaţiune continuă, şi am adăogat: *„Nu vom uita, că, după atâta sânge vărsat şi după atâtea ruine adunate*, ne-am unit forţele ca să încercăm să procurăm un statut echitabil al *umanităţii sfâşiate* şi să ridicăm un monument durabil păcii universale". La ceeace preşedintele Wilson mi-a răspuns: „Răul, care a fost săvârşit de războiu a fost foarte mare, dar a dat putinţa lumii să se trezească pentru o mare necesitate morală, aceea de a completa uniunea necesară între oameni, pentru ca niciodată să nu se mai renoiască un astfel de rău". Să lucrăm deci, cu aceeaş inimă, la această creaţiune continuă. Să cooperăm la stabilirea acestei uniuni necesare. Să nu ne lăsăm descurajaţi nici de dificultăţile problemei, nici prin nedreptatea dispoziţiilor, nici prin întoarcerea intermitentă a pasiunilor celor rele. Dacă o vrem cu toţii, cu hotărîre, înţelepciunea şi raţiunea vor sfârşi prin a triumfa". („Le Temps", 20 Sept. 1927)

*

Mareşalul Pétain despre martiriul soldaţilor. In faţa „osuarului" din Douaumont, în Franţa, unde au fost îngropaţi 10,000 de morţi de pe câmpurile de luptă, descrie *mareşalul Pétain*, în 18 Septemvrie 1927, când au sosit, ca oaspeţi, legionarii americani, grozava încăierare, astfel: „Ordinul a trecut repede din gură 'n gură; era veciniC acelaş: „Să se ţină locurile cu orice preţ". Mai apoi a început o dramă de patru, cinci sau şase zile. Supuşi la bătaia sistematică a artileriei inimice, îşi vedeau combatanţii camarazii crâmpoţiţi pe locul lor de luptă sau îngropaţi de vii în urma răscoalei pământului. *Pieptul lor sufla greu sub acţiunea gazurilor, ale căror vapori albi, galbeni, verzui să târau pe pământ, amestecându-şi parfumurile lor stricăcioase cu mirosul scârbos al putregaiurilor mişcate din loc.* Pe lângă atâta suferinţă, ploaia şi zăpada sporeau adeseori *martiriul acesta al noroiului.* In *acest infern* şi împotriva oricărei verosimilităţi, *soldaţii noştri ţineau piept*, cu arma la mână, aşteptându-şi cu stoicism duşmanul sau moartea". (V. „Le Temps", 19 Sept. 1927)

*

Ura împotriva celor mari ai unui neam? Criticul francez de seamă *Paul Souday* (recenzentul săptămânal dela „Le Temps") scria în „Les Annales" (15 Sept. 1927), din prilejul campaniei împotriva ideii de a da voie pictorului Liebermann de a expune la Paris, în 1927: „O să pun în uimire, poate, pe câteva persoane, cari îşi aduc aminte de *campaniile mele defensive pentru Kant şi Hegel, Goethe şi Nietzsche, Wagner şi Richard Strauss, în decursul războiului* şi cari nu uită că am fost, din motivul acesta, *târît din greu prin noroi.* Unii mă acuzau pe atunci că aş fi vândut Germaniei şi Frederic Masson voia, nici mai mult, nici mai puţin decât să lase să mă împuşte".

„Răspund că nu m'am schimbat de loc şi că rămân credincios aceloraş principii, cari erau acelea ale lui Goethe însuş, care considera urile naţionale ca vicii ale populaţiei şi declară că nu ar putea să urească o naţiune (Franţa), care a contribuit atâta la civilizaţia generală şi la desvoltarea sa proprie. Cetiţi „Convorbirile" cu Eckermann".

*

Episcopul francez **Sebastian Herscher** analizează (în „Les Annales") „Cinstea" din ziua de azi (27 IX. 1925) şi constată cu durere: „*Onestitatea,* avem îndrăsneala de a o spune, este una din virtuţile, care este mai părăsită. Şi aceasta este foarte (profund) trist. Dacă studiezi cât de cât societatea noastră cu pofte de plăceri materiale, constaţi că e învrăjbită rău cu virtutea, care formează baza virtuţilor omeneşti.

„... Societatea, dată cu totul în braţele plăcerilor, dă calificativul puţin laudabil de „*pară*" imbecilului, care se lasă tras pe sfoară, a găsit spiritual de tot de a asimila acest calificativ fiecărui om cinstit. Atâ de mult, încât în ochii multora din contemporanii noştri omul cinstit a ajuns o „*pară*", sau aşa ceva".

„Exemplul cel mai caracteristic al acestei lipse de onestitate, în epoca noastră, ne este dat, fără de apel, de inconştienţa de tot bolnăvicioasă cu care persoane cu averi mediocre se obicinuiesc să trăiască, ca şi când ar fi stăpâne peste milioane. Toaletele exagerate, bona scumpă, călătoriile inutile, petrecerile costisitoare, lipsa de lucru (farnientele) plină de o dulceaţă ce moleşeşte, nu mai sunt, în ziua de astăzi, apanagiul bogaţilor. Toate astea au căzut, vai, în domeniul public.

„Pretutindeni o cursă nebună antrenează generaţiile tinere spre afunzişurile intemperanţei, a plăcerii peste măsură şi a trândăviei, într'un cuvânt, la uitarea oricărui simţemânt de demnitate şi de onestitate. De altmintrelea un prea mare număr de profesiuni ne oferă spectacolul unei scăderi veritabile a acestei nobile virtuţi. Între industriaşi, comercianţi, agricultori, măiestri-lucrători şi aceia, cari trag din relaţiile lor cu publicul un izvor de câştiguri reînoite neîncetat, mulţi apar, în ziua de astăzi, ca şi când şi-ar fi pierdut orice ideie despre aceea ce se numeşte, în ştiinţa socială, „preţul just". Pentru dânşii preţul just este acela, care-i aduce să facă avere în scurtă vreme, şi atâta tot. De aici pretenţia de a vinde mărfuri cu un câştig, pe care n'am îndrăzni să-l cifrăm, într'o atâta îl ţinem de grozav (execrabil). Zilele trecute am avut în privinţa aceasta o discuţie foarte vie cu un comerciant. Acesta voia să ne convingă cu orice preţ că ar putea, pe bună

conştiinţă, să ia un câştig net de 30% asupra unei mărfi reînoite de douăori pe an. Dobânda i se pare cu totul resonabilă, dat fiind, după cum spunea el, că „anumiţi concurenţi ai săi îşi întoarseră paguba în privinţa calităţii, luând neted 60%“. Toate argumentele noastre împotriva unei astfel de dobânzi au suferit înfrângere în faţa rezonamentului acestuia: „Nu sunt în afaceri ca să schimb numai banul meu cu acela al clienţilor mei. Trăiesc ca să mă îmbogăţesc. Ori, nu vreau ca să alerg în ruptul capului toată viaţa mea; trebuie să-mi fac afacerile în 5 ani şi nimic mai mult“.

*

Povestea poveştilor. „Până când *fraţii Grimm* au stabilit teoria ştiinţifică, înainte cu un secol, că isvorul cel mai vechi al legendei şi al poveştii ar fi mitul zeilor, stă ştiinţa de astăzi, aproape fără de nici o contrazicere, pe punctul de vedere al acelor învăţaţi englezi, cari au declarat cei dintâi că *poveştile s'au născut pretutindeni;* că nu există un ram mai internaţional al poeziei ca povestea. Cele mai multe aşa-numite *poveşti poporale* actuale ale diferitelor neamuri nu s'au născut pe pământ naţional şi, chiar şi întrucât şi-au luat începutul din el, n'au rămas de loc numai la un singur popor acasă, ci *au călătorit liber* în întreagă lumea. Inzii şi egiptienii, grecii şi romanii, arabii, norvegienii, islandezii şi lituanii, toţi şi-au povestit din timpuri străvechi poveşti minunate, foarte asemănătoare unele cu altele. Ba călătorii, exploratori prin ţările sudice ale Mediteranei şi de dincolo de Ocean au găsit câteodată la locuitorii băştinaşi aproape aceleaşi poveşti ca acasă la ei. Povestea veselă *sudaneză* „Toată lumea trebuie să joace“, d. e., pe care a comunicat-o Leo Frobenius, conducătorul expediţiunii germane din interiorul Africei, ne aminteşte foarte mult personagiile cunoscute din povestea aşanumită a fraţilor Grimm, personagii, cari sunt silite să se învârtă 'n cerc la vorbele fermecate: „Knüppel aus dem Sack“, cari au o putere, căreia nu i te poţi împotrivi*) Broasca ţestoasă deşteaptă, vicleană, dela care purcede farmecul acesta al jocului, în povestea sudaneză, este „Reineke Fuchs“ al nemţilor**), al cărui străbun, dela care a pornit, se găseşte deja la vechiul scriitor grec Aesop. Exploratori mai noi ai Africei au ajuns, pe urma experienţelor de soiul acesta şi asemănătoare lor, la teza, că a trebuit să fi stăpânit mult înainte de întrarea islamismului în Africa centrală o cultură creştină, care a putut să fi străbătut acolo prin valea Nilului din Bizanţ şi care a stăpânit cel puţin în Sudan. Unul din eroii poveştilor zuluşilor, care poartă frumosul nume de Utlakanyana este un amestec de omorîtor de urieşi şi de „Däumling“ (Pipăruş Petru). Aventurile sale din poveşti sunt asemănătoare acelora din Hänsel şi Gretel, Rotkäppchen (Scufiţa roşie) şi din „Cei şapte şvabi“. Toate subiectele acestea, atât de cunoscute nouă germanilor, le găsim la un loc într'o *singură* poveste a zuluşilor despre Utlakanyana. Şi alte poveşti ale zuluşilor au alte asemănări cu poveştile germane, dar şi deosebiri, cari derivă din deosebirea între ţinutul german şi cel sudafrican, din deosebirea de porturi şi de obiceiuri.

---

*) La noi e „cârjă 'neârjeşte-te!“

**) Maître Renard al francezilor. Jupân Rănică Vulpoi la noi.

Tamulii, o seminție din India, cu o cultură relativ înaintată, își povestesc aventurile lui Guru Gimpel, o serie de povești, cari au o deosebită asemănare cu colecția despre Lalenburgii nostri (Lale=nebun), cartea aceea veche poporală, germană, care conține fel de fel de șotii la adresa orașelor Tripstrill, Schilda, Schöppenstedt, Buxtehude, Krähwinkel, etc."

„La urma-urmelor se razimă faptul conglăsuirii sau mai bine zis al asemănării unei mulțimi de povești poporale a diferite neamuri pe un adevăr etnopsihologic, pe care l-ai putea îmbrăca în cuvintele: *inima omenească este pretutindeni aceeaș.* Vrea-să-zică: pretutindeni se pot observa senzații sufletești analoage, în bucurie și durere, în speranță și frică, în dragoste, ură și patimă..."

(Paul *Wittko* în numărul special, dedicat poveștilor, al rev. germane „Die Lese", 1917, No. 31.)

Bibliografie.

Pr. N. Hodoroabă: George Enescu, cu 16 clișee. Iași, „Viața Românească", 1927, 40 Lei.

Onis. Ghibu: Trei ani pe frontul basarabean. — Bilanțul unei activități. — Bibl. „Astrei" Basarabene", Nr. 10, Chișinău, 35 Lei.

Căp. N. Cerbulescu și prof. N. Oancea: Manual de cântece patriotice și poporale, aranjate pe 3 voci. Sibiiu, Tip. Școalei milit. Artilerie Nr. 2. 1927, 60 Lei.

Piu Șerban Coculescu; Introducere la un mod de a fi. Craiova „Scrisul românesc", 1927, 20 Lei.

Ioan Licea, prof. *„Din Polonia"*, însemnări fugare, etc. Tip. Mitrop. Silvestru, Cernăuți, 1927, 50 Lei.

Reviste: „Datina Mehedinților", Nr. 1, a. I; *„Banatul"* Nr. 10, a. II; *„Cosinzeana"*, Nr. 1—2, a. XII; *„Analele Olteniei"*, Nr. 11—12, a. VI; *„Buletinul eugenic și biopolitic"*, Nr. 11, vol. I; *„Graiul românesc"*, Nr. 11, a. I; *„Tribuna românilor transnistrieni"*, Nr. 3, a. I; *„Răsăritul"*, Nr. 12, a. X; *„Cele trei Crișuri"*, Nr. 12, a. VIII.

Numărul 1, din anul 1928, va apărea în curând, mult mai bogat ca alți numeri. Bugetul revistei și al Bibl. „Astra", s'a urcat dela 150,000 lei, cât a fost în 1927, la 450,000 lei — încât atât condițiile tehnice, cât și contribuțiile numeroase vor fi mai mulțumitoare, spre binele „Astrei".

Răspândiți „Transilvania" în cercul cunoscuților dv.! E revista „Astrei"!

Voci de presă

despre publicaţiile „Astrei", apărute în timpul din urmă.

Las să urmeze o parte din multele recenzii, cari au remarcat publicaţiile „Astrei" noastre. Aceasta nu o fac din orgoliu, ci numai ca să informez pe aceia, cari vreau să ştie dacă au fost sau n'au fost bine primite publicaţiile societăţii noastre. *H. P.-P.*

„Buletinul Cărţii"
Anul II. Nr. 12.
Decemvrie 1924.

„Petra-Petrescu (Horia): Pe pământ udat de sânge şi alte schiţe (Buletinul 31 al desp., Sibiu al „Asociaţiunii", Sibiu, 1924, 62 pag. 10 Let.)

Am mai amintit — şi în alte rânduri — de buletinele despărţământului Sibiu, ale Asociaţii. Preocupările de pedagogie culturală ale Institutului sibian merită o deosebită atenţie, din partea cronicarului. Foloasele ei sunt incalculabile. Munca ei sistematică şi îmbrăţişând domenii destul de variate, literatura pentru popor şi chiar buna literatură nu lipseşte din publicaţiile Asociaţiei. Mai ales când autorii sunt scriitori încercaţi, cum e cazul Dlui H. P.-P. Preocupările sale morale lasă loc pentru scrisul literar. Broşura de faţă începe cu schiţa „Gânduri pe pământ udat de sânge" o icoană a zilelor de după războiu. Autorul resuscită mituri şi eroi legendari, un fel de internaţională de pilde, dar cari, din nefericire, nu dădu nici o mână de ajutor umanităţii suferinde. Leit-motivul schiţelor Dlui H. P.-P. poate fi rezumat în aforismul, pe care Dsa îl înscrie în pragul broşurii sale: „Omul poate fi sugrumat, un gând bun însă nu".

Sub această stea, scrisul său se preumblă în toate literaturile şi toate ţările de unde culege pilda cea bună. Aşa, de pildă, iată minunata imagine „A parlamentarului ideal". E vorba de primul discurs al Dşoarei Alice Masaryk, fica preşedintelui republicei Cehoslovace, aleasă în Cameră. Nu e timpul de vorbe frumoase, ar fi spus ea. Fapta e singură îndreptăţită să fie în planul întâiu. Evocând soarta

nenorocită a copiilor orfani, lipsiți de hrană și de îngrijiri părintești, ea propune înființarea de sanatorii pentru copii. Efectul vorbirii ei fu imediat.

Pilda aceasta și altele le oferă meditației oamenilor de bine, dela noi, Dl H. P.-P."

„Ramuri"

Anul XVIII. Nr. 14—15.

În numărul 14—15 (a. XVIII) al rev. *„Ramuri"* (Drum drept) din Craiova, publică dl *Ștefan Bălcești* un articol despre volumul de versuri „Inviere" de *I. Borcia* (din „Bibl. noastră poporală"), relevând talentul regretatului poet.

„Universul"

30 Aug. 1924.

Dl *B. Cecropide* remarcă în *„Universul"* (30 Aug. 1924) broșurile tipărite de despărț. Sibiu al „Asoc.", scriind: „... dsa (secr. lit.) dă la lumină necurmat, lucrări bune, pe înțelesul tuturor, cuprinzând cunoștințe și necesare și deschizătoare de gânduri înviorătoare. Broșurile dlui H. P.-P. sunt tipărite când de „Asociația" din Sibiu, când de particulari, cari își fac o datorie morală, ajutând la propășirea scrisului românesc".

„Ideea Europeană"

Anul VI. Nr. 52.

„Ideea Europeană" (a. VI. Nr. 52) scrie, între altele despre broșura: *„E mult de lucru!"* a desp. Sibiu: „Cărticica ... e o mărturie de frumoase fapte culturale.

„Asociațiunea" apare de aici, și dacă toate despărțămintele și agenturile ei ar lucra deopotrivă, ca un adevărat Minister al ridicării poporului, înființat și întreținut prin consensul și jertfa cărturarilor acelui popor...

... Atmosfera de-aici, din cărticică, de blând misionarat cultural, adusă aproape de scrisul cu aceleași însușiri locale și unice, al dlui H. P.-Petrescu, e cea mai bună parte a lumei de-acolo, ca și cea mai bună dovadă că ea a fost înțeleasă și poate căpăta ceeace așteaptă și-i trebuie".

„Înfrățirea" (Cluj)

Anul V. Nr. 1247

13 Dec. 1924.

A apărut: *„Calendarul Asociațiunii"* pe anul 1925, întocmit de dl *Horia Petra-Petrescu*, secretarul literar al Asociațiunii. E un calendar foarte bine redactat, atât în ce

privește partea curat calendaristică, cât și cea literară. Prețul 12 Lei. Se poate comanda la toate librăriile.

— *„Povești din țara Cehului"*, de *Bojena Niemțová*, traduse în românește de cunoscutul prieten al Românilor Abatele Metodiu *Zavoral*. Un volumaș de 84 pagini, apărut în Biblioteca poporală a „Astrei". Prețul 4 Lei".

„Înfrățirea poporului" (Cluj),
Anul XII. Nr. 14, 1924.

„Ce să citim" în „Înfrățirea poporului" (Cluj), 14—XII, 1924, *„Calendarul Asociațiunii"*. Dela Sibiu primim un calendar frumos, tipărit de soc. cult. „Astra". E al 15-lea an de când acest calendar își face intrarea în casele Românilor ardeleni, având, pe lângă partea curat calendaristică și pagini frumoase de învățătură și petrecere, potrivite pentru sătenî. Între altele în acest calendar găsim și o tâlcuire a legilor despre testamente și contracte, precum și sfaturi potrivite pentru plugari și meseriași și o mulțime de chipuri minunate. Se poate cumpăra la orice librărie pe prețul de 12 Lei".

„Gazeta Transilvaniei"
17 Decemvrie 1924.

„Calendarul „Asociațiunii" pe a. 1925, întocmit de dl secretar Dr. Horia Petra-Petrescu, a apărut și se află de vânzare în toate librăriile. Prețul calendarului 12 Lei. Fiind bine întocmit și conținând prețioase date, îndrumări folositoare și ilustrațiuni, îl recomandăm cu toate căldura intelectualilor, meseriașilor și plugarilor noștri".

„Căminul" (Focșani)
Anul I. Nr. 2/3.

„Calendarul „Asociațiunii" pe a. 1925, Sibiu, Prețul 12 Lei. Redactat sub îngrijirea dlui Horia Petrescu, secretarul literar al Asociațiunii și tipărit cu îngrijire și frumos, cum sunt aproape toate cărțile ce ne vin din Transilvania, calendarul acesta e o podoabă pentru masa oricărui cărturar".

„Răsăritul"
Anul VII. 37—40.
Iunie 1925.

„Transilvania" (Mai—Iunie) e dedicată în întregime artistului dramatic Zaharia Bârsan, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate dramatică. Sunt pagini evocative și juste, la aprecierea cărora se unește orice suflet românesc.

Însemnările mărunte, dela sfârșit, sunt bogate și numeroase.

*

Anul VII. Nr. 41—48.
Iulie—August 1925.

Cărți bune pentru popor se găsesc în „biblioteca poporală" Astra din Sibiu, str. Șaguna Nr. 6. Le recomandăm cu plăcere cu atât mai mult cu cât fiind ziditoare de suflet, sunt și la îndemâna celor mai modeste pungi. Se fac și abonamente. Cu 70 Lei se capătă 10 cărțulii și un calendar.

Gazeta Maramureșană

Anul VI. Nr. 18.
1 Maiu 1925.

Prizonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi. Nr. 125 din Biblioteca poporală a Asociațiunei „Astra" dela Sibiu. Broșura aceasta e tălmăcită*) de învățatul secretar literar al „Astrei" dl *Horia Petra-Petrescu*. L'am cercetat astăvară în cabinetul său de lucru, unde își are dulapuri pline, de cărți, ca și o bibliotecă publică. Mi-a arătat nenumărate lucrări de valoare, pe cari le edă parte cu ajutorul „Astrei", parte găsind suflete nobile, cari supoartă cheltuelile tiparului, iar volumașele apoi le împarte gratis tuturor cari le cer. Puțini muncitori avem în ogorul culturei și a literaturei române ca dl Horia P. Petrescu, care este un suflet ales, idealist, par'că e din altă lume, nu din această lume materialistă în care trăim.

Broșura sus amintită este întâia din șirul de povestiri ce ne promite din vestitul L. Tolstoi.

„Unirea Poporului"

Anul VII. Nr. 28.
12 Iulie 1925.

Prisonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi. *Mult bine și multă înălțare sufletească va găsi cetitorul în aceastea povestiri frumoase.* Prețul cărticelei 5 Lei.

Lucă minte slabă și alte povestiri pentru popor de Ioan Pop-Reteganul. Acestea povestiri sunt luate din viața poporului nostru ardelenesc și *cuprind învățături folositoare.*

„Cuvântul literar și artistic"

Anul II. Nr. 15.
12 Aprilie 1925.

Revista Asociațiunei din Sibiu: *Transilvania*, publică la rubrica îmbelșugată a cronicelor, un adevărat dosar al luptei dusă în diferite țări împotriva pornografiei. *Un om răbdător și cu vastă lectură*, a adunat părerile exprimate

*) De fapt, trad. de *Nic.* și H. Petra-Petrescu.

în Franța, în Germania, America, Ungaria, Cehoslovacia și la noi, împotriva sexualismului, care a invadat arta și literatura de după războiu, cu proporțiile unui adevărat flagel. Găsim părerile lui Brieux, Adolphe Brisson, Albert Flament, Fernand Gregh, Episcopul Sebastien Herscher, oratorul catolic P. Janvier, Lanson, ale gazetei din Praga „Lidové Noviny", Ludovic Naudeau, revistelor germane „Türmer", „Christliche Welt", „Ghidul literar" — „Literarischer Handweiser", Dr. Ottokar Prohaszka, și discuțiile din Camera și presa românească (urmează citate).

„Lumina Satelor"
Anul IV. Nr. 20.
10 Maiu 1925.

In biblioteca poporală a „Asociației" din Sibiu a ieșit o cărticică foarte bună și potrivită pentru popor, intitulată: *„Prisonierul din Caucaz și alte povești, de L. Tolstoi"*. Sunt povestirile traduse și edate pe vremuri de d. N. Petrescu, tatăl dlui Horia P.-Petrescu, secret. lit. al „Asociației", care a scos acum din nou aceste minunate povestiri pline de învățături sufletești, morale. Recomandăm călduros această carte tuturor cetitorilor gazetei noastre.

*

Anul IV. Nr. 21.
17 Mai 1925.

O carte bună scoasă de „Asociație". In biblioteca poporală a „Asociației" noastre din Sibiu a ieșit o cărticică cuprinzând câteva minunate povestiri ale scriitorului I. Pop Reteganul. („Lucă — minte slabă și alte povestiri pentru popor"). I. Pop Reteganul — un dascăl ce a trăit în mijlocul poporului — a fost un meșter mare în a scrie pe înțelesul poporului. Cărticica ce a ieșit prezintă o valoare și mai mare întrucât cuprind povestiri nouă pe cari familia reposatului le-a pus la îndemâna „Asociației" spre a fi tipărite și redate poporului. Constatăm cu bucurie că pe calea aceasta mergând, vechea și buna bibliotecă a „Asociației" se reculege din alunecarea pe care apucase și apucă pe calea cea potrivită.

„Gazeta Maramurășană"
27 Nov. 1925, (din Sighet).

„Alt calendar foarte bun este „Calendarul Astrei" pe 1926. Pe copertă un model de casă națională la sate de arhitectul V. Smigelschi. Prețul 12 Lei și este întocmit pentru de a fi de folos țăranului român. *Îl recomandăm cu căldură"*.

„Adevărul Literar și Artistic"

Anul VI. Nr. 236

14 Iunie 1925.

„Transilvania" (Maiu—Iunie). Număr închinat artistului dramatic Zaharia Bârsan, la 25 de ani de activitate dramatică. Am subliniat faptul acesta după contribuția revistei „Societatea de mâine". Azi menționăm articolul dlui *Horia Petra-Petrescu*: „O primejdie comună". Este vorba despre Pornografia în teatru. Autorul arată cum mai toți cronicarii dramatici din țările europene și alți oameni cu autoritate morală, scriu necontenit asupra acestei mari nedreptăți care se aduce artei, arătând totodată primejdia ce naște de aci. Numai câteva exemple...

„Foaia Noastră"

28 Febr. 1926.

„Horia Petra-Petrescu. Meșterul Nicu. Povestire din viața pictorului Nicolae Grigorescu. Sibiu 1926, Buletinul 39 al desp. Sibiu al „Asociațiunii" (Astra). N. Grigorescu a fost unul dintre cei mai mari pictori ai nostri, vestea căruia a mers și în țările străine. In broșura de față, dl P.-Petrescu povestește cu măestria de bun scriitor al nostru începutul activității lui Grigorescu. Broșura se împarte gratuit".

*

5 Decemvrie 1926.

Biografie. Mila și compătimirea socială în literatură. Conferență de Horia P. Petrescu, Buletinul 46 al desp. jud. Sibiiu al „Asociațiunii" („Astra"), Sibiiu, 1926. Se răspândește gratuit în județul Sibiiului.

Intemeiat pe o citire atentă a scriitorilor celor mai însemnați ai popoarelor culte din Europa (secolul 19 și 20), dl H. P.-Petrescu arată cu citate din ei, cum doresc o lume primenită sufletește și apelează la simțul de dragoste față de aproapele nostru. Cetind conferența dlui Petrescu, vedem și cari scriitori merită să fie cetiți.

*

11 Iulie 1926.
Nr. 28.

„O bucată de pâine, din Bănat" și alte schițe originale de Horia Petra-Petrescu Sibiiu, 1925 (No. 124 din Biblioteca poporală a Asociațiunii). Prețul 5 Lei.

Sunt niște povestiri din timpul războiului, spuse cu gingășia, care caracterizează tot ce scrie dl P.-Petrescu. Nici humorul nu lipsește din ele. In desfășurarea cuprinsului se dapănă mai ales firul unor întâmplări din viața Românilor noștri ajunși pe meleagurile din Țara Cehului. Citindu-le, mulți își vor reaminti cu duioșie timpurile de multă vrășmășie pentru viață.

„Gazeta Transilvaniei"

9 Iulie 1926.

Recenzii, dări de seamă. Dl Horia Petra-Petrescu desvoltă de ani de zile, în Sibiiu, în special în jurul „Astrei" şi al revistei acestei vaste asociaţiuni culturale, una din cele mai utile şi rodnice activităţi. Stăpân pe o extinsă cultură literară şi generală, înzestrat cu frumoase calităţi sufleteşti şi îndemnat de o stăruitoare sete după cunoştinţe, Dl H. P.-Petrescu este prototipul ideal al propagandistului cultural.

Conferenţiar distins. D-sa se remarcă şi ca publicist de talent având de bună seamă, ca principiu, răsărit dintr'un suflet idealist şi dornic de mai bine, ideea fundamentală, că nu există frumseţe, deci nici artă, fără sănătate, fără morală. Etica este sâmburele frumseţii, esenţa cea mai intimă a artei şi totdeodată singura ei valoare şi farmec. In cadrul acestui minunat domeniu de eternă inspiraţie dl H. P.-Petrescu se simte acasă şi ştie să tălmăcească şi să îmbogăţească capitalul cultural al poporului nostru.

Din scrierile d-sale din ultimul timp relevăm aci în special următoarele: „Se 'ntreabă mintea sănătoasă"... câteva întrebări foarte îndreptăţite pentru minoritarii şi conaţionalii noştri; „Intre două focuri", comedie de salon, originală, într'un act; „Om nou se naşte 'n iaduri de dureri" conferinţă publică; „Meşterul Nicu" povestire din viaţa pictorului N. Grigorescu; şi „Pe pământ udat de sânge" şi alte schiţe.

„Graiul Nostru".

Bârlad, Dec. 1926.

Leo Tolstoi. „Prisonierul din Caucaz" (Biblioteca Asociaţiunii Nr. 25). Tolstoi! Când ne cade sub ochi ceva din opera sa, trebuie să primim. Nu e vorba dacă ne place ori nu ne place! Colosul acesta nu ţine socoteală de asta. Trece înainte... El stă mereu la acelaş înălţime, la care genîul se ridică când din când în când, în uniforma omenire... Indiferent dacă citim „Războiu şi Pace" ori „Prisonierul din Caucaz", Tolstoi e acelaş. El te fură cu proza lui neliterară, dar captivantă; te târăşte după el şi nu-ţi dă drumul până când nu termină. La urmă ai pretenţia că ai terminat tu, care n'ai putut face altfel.

Cărticica aceasta se citeşte cu atenţie, — şi propriu zis, nu ştiu dacă fără plăcere ori cu mare plăcere. Atât se citeşte.

Este minunat de atrăgătoare povestea soldatului Şilin, care, când fericit capătă permisie să meargă din Caucaz acasă, este luat rob de tătari, pus la treburi, încearcă să

fugă, bătut, prins, pus în lanţ şi aruncat într'o groapă de unde ajutat de enigmatica tătăroaică Dina, fuge a doua oră şi cu dureri amare scapă, reîntorcându-se la corp, căci i se sfârşise conceditul. Iată ce face soarta din planurile oamenilor.

Urmează apoi povestea creştină, în care cizmarul Martin lămureşte trăind versetele Evangheliei despre primirea lui Hristos. Ceia ce rămâne după această cetire este deplina înţelegere a duhului creştin, care se găseşte ca ceva specific, în toate povestirile creştine ale lui Tolstoi.

Şi mulţi pot pricepe de-aici adevăruri neînţelese.

C. R. Crişan.

„Viitorul".

1 Ian. 1926.

„Asociaţiunea p. lit. şi cult. pop. rom. Astra" din Sibiiu a tipărit în biblioteca sa populară *o foarte distractivă broşură*, în care sunt cuprinse: *„Snoave, chiuituri şi povestiri"*, adunate de *Andreiu Bârseanu*, cu o biografie a fostului preşedinte al „Astrei".

„Unirea"

Blaj, Nr. 1.
2 Ian. 1926.

„Calendarul Asociaţiunii" pe a. 1926. Sibiiu, Preţul 12 Lei. „Deşi dintre cele mai bogate şi mai bine îngrijite, este neapărat cea mai ieftină publicaţie de această natură. Pe aproape 200 pagini, formatul obişnuit al „Bibliotecii poporale" a „Astrei", — cititorii lui vor găsi *un material ales*, dintre toate ramurile, datorit în bună parte fruntaşilor primei noastre asociaţii culturale din Ardeal. *El merită cea mai largă răspândire"*.

„Universul"

Anul XLIV. Nr. 230.
4 Octomvrie 1926.

De citit şi răsgândit. Biblioteca poporală a „Asociaţiunii", Nr. 138, 1926. — Prin cărticele mici, lesne de citit, şi la îndemâna poporului, atât sub raportul preţului cât şi al grijei de răspândire, „Asociaţia" pentru literatura română şi cultura poporului român, a făcut reale servicii sufletului nostru.

Imi cade în mână Nr. 138 al acestei biblioteci de popularizare. O infinită plăcere să constat dela articol la articol interesul tot mai mare pentru sporirea patrimoniului

nostru cultural. Sunt numai 7 articole. Dar fiecare din ele te prinde în mreajă, te cucereşte.

Asemenea cărţi trebuie să meargă din mână în mână pentru că dragostea, căldura şi priceperea cu care sunt scrise, merită să fie preţuite de orice om de bine.

I. Gr. O.

„Biserica Ortodoxă Română"

Anul 44, Nr. 11.
Noemvrie 1926.

Elena C. Spórea, „Vine Crăciunul". — *Bună lucrare, de întrebuinţat în vremea apropiată a Crăciunului. Preoţii şi învăţătorii ar trebui să şi-o agonisească, pentru a o folosi în veselia sărbătorilor care se apropie.*

Horia Petra-Petrescu, „Mila şi compătimirea socială", Lectură pentru intelectuali. 46-lea *Buletin al „Asociaţiunii"*, despărţimântul Sibiiu.

Tipăriturile „Astrel", despărţimântul Sibiiu, *sunt o podoabă de cugetare morală şi românească, având culegeri de foarte bună informaţiune şi de temeinică cugetare. Toate acestea prin munca neobosită a dlui Dr. Horia Petra-Petrescu.* Ca şi atâtea altele, şi aceasta despre „Milă şi compătimirea socială", care se poate căpăta pe gratis.

„Universul literar"

Anul XLII. Nr. 17.
25 Aprilie 1926.

Ioan Pop-Câmpeanu: Duşmanii omului (Vrăjmaşii sănătăţii şi ai averii). Sfaturi practice. Biblioteca pop. a „Asociaţiunii", Nr. 131. Sibiu 1925.

O excelentă broşură de vulgarisare despre animalele vrăjmaşe omului: unele vrăjmaşe sănătăţii (limbricii, ţânţarii anofeli, muştele, stelniţele, căinii turbaţi etc.), altele vrăjmaşe averii (gălbeaza, molitile, carii, musca columbacă, şoarecii de câmp, etc.).

Detaliate informaţiuni ştiinţifice urmate de sfaturi practice.

O şezătoare românească (Material de citit şi de cântat). Biblioteca poporală a „Asociaţiunii", Nr 135. Sibiu, 1926.

Una din acele ingenioase creatomaţii populare în redactarea cărora excelează dl Horia Petra-Petrescu: îndrumări şi norme pe tema cercurilor culturale, portative cu cântece populare, maxime, o disertaţie „despre lus", a unui învăţător, un articol despre însemnătatea cooperativelor şi

la urmă acea schiță, (apărută și ca extras), — „Meșterul Nicu“ — din viața pictorului Grigorescu, despre care am mai amintit de curând. *Perp.*

*

Anul XLII. Nr. 15.
11 Aprilie 1926.

Horia Petra-Petrescu: „Meșterul Nicu“ (Povestire din viața pictorului Nicolae Grigorescu), (Bulet. 39 al desp. Sibiu al „Asociațiunii“) Sibiu, 1926.

In paginile modeste ale unui buletin al „Astrei“ dl H. P.-P., a cărui activitate culturală, — ca secretar al „Asociațiunii“ din Sibiu, ca redactor al revistei „Transilvania“, ca publicist neostoiat și iscusit alcătuitor de calendare este din cele mai lăudabile, povestește în chip de „lectură pentru șezătorile literare, la sate și orașe“, din viața pictorului Nicolae Grigorescu. Sunt începuturile dela Agapia, cu prietenii duioase și mai ales cu stăruitoarea muncă a pictorului care nu se gândește decât cum să plece la Paris să se desăvârșească. Lecție de energie, povestirea e o utilă lectură pentru popor.

„Unirea Poporului“

Anul VIII. Nr. 2.
10 Ianuarie 1926.

Snoave, chiuituri, povestiri adunate de *Andrei Bârseanu*, fostul președinte al „Asociațiunii“. Nr. 132 din Biblioteca Poporală a „Astrei“.

Această carte cuprinde foarte frumoase glume, chiuituri și povestiri culese de Andrei Bârseanu, când era profesor la Brașov, cari vor fi cetite și gustate cu mare plăcere de tineretul nostru de prin sate în serile de iarnă, ori dumineca pe lângă horă. „Asociațiunea“ noastră face foarte bine când mai tipărește și astfel de cărticele de veselie, că amăreală este destulă în lume.

„Neamul Românesc Literar“

Anul I. Nr. 9.
24 Ianuarie 1926.

Patria. Poezii de *Gh. Tutoveanu.* Biblioteca „Asociațiunii, din Sibiu.

Biblioteca „Asociațiunei“, continuând cunoscuta-i tradiție, editează într'o simpatică broșurică unele dintre cele mai bune poezii ale dlui Tutoveanu.

Sunt poezii pe care le-am cetit altădată în revistele literare ale vechiului regat.

Ele rezistă timpul păstrându-şi vigoarea sentimentului din care au ţâşnit, învesmântate într'o formă care le va păstra încă multă vreme.

Sunt aci şi versuri din timpul războiului, cari amintesc eroismul unor clipe uitate prea repede.

Poetul ne înfăţişează cu mult meşteşug măreţia momentelor tragice în cadrul naturii, care împărtăşeşte şi ea oare cum această măreţie, etc. *S.*

„Cosinzeana".
Anul X. Numărul 10.
Cluj 7 Martie 1926.

O broşură preţioasă. — Din când în când, printe multele sale broşuri de popularizare ştiinţifică şi literară, „Asociaţia" din Sibiu publică şi scurte lucrări, cari prin felul cum sunt scrise şi prin simţirea, care este turnată în ele, stăruesc în sufletul cetitorului preme îndelungată, trăgând în urma lor o binecuvântată brazdă de lumină. Peste noianul faptelor zilnice cari smulg de partea lor atenţia lumii, chiar şi pentru cetitorul mai rafinat, — şcolar, meseriaş, învăţător, preot, etc. — al satelor noastre, câte-o astfel de carte înseamnă un popas răcoritor şi o mângâiere sufletească.

Broşura mai nouă din Biblioteca poporală a Astrei în care dl *George Vâlsan* prezintă cetitorilor *Povestea vieţii lui Vasile Alexandri* are din belşug lumina, simplitatea şi căldura unei astfel de lucrări, care să pătrundă la inima celor către cari se adresează. Din fiecare rând, scris clar şi neîncorcorzonat cu podoabe inutile, viaţa şi figura marelui nostru poet răsare vie şi mare. Cuvintele măiestru îmbinate, culorile fragede şi descrierile pline de poezie ale munţilor unde Alecsandri a cules poezia noastră poporană, arată vădit talentul literal al celui ce a scris „Povestea unei tinereţi" şi „Grădina părăsită". Căci dl Vâlsan este un scriitor care simte adânc frumuseţile naturii şi ştie să le îmbine cu stările noastre sufleteşti. Spicuirea paginei în care povesteşte zilele din urmă ale bardului dela Mirceşti, e convingătoare.

Scrisă clar, concentrat şi mai presus de toate frumos şi cu suflet, broşura dlui Vâlsan este o podoabă preţioasă în biblioteca poporală a Astrei şi nu ne îndoim că va trezi ecou în sufletul cetitorilor ei. Deaceea am dori-o răspândită cât mai mult, nu numai între săteni, ci în deosebi între şcolari, cărora le-ar putea fi de mult folos. Acum când poate ne gândim mai puţin la personalităţile culturale ale trecutului nostru, broşura dlui Vâlsan, scrisă pe înţelesul poporului e binevenită.

„Societatea de mâine".

Nr. 43.

Cluj, Duminecă 24 Octomvrie 1926.

„Calendarul Asociaţiunii pe anul 1927, e încă o vie dovadă de noul avânt cu care vechea noastră societate de cultură se îndreaptă împotriva ignoranţei, ce stăpâneşte massele noastre. Cărţulia aceasta cu înfăţişare modestă, ca toate numeroasele ei înaintaşe, aduce faţă de acelea, o mult mai largă privire peste toate domeniile culturii. Căci găsim aici ceva peste literatură şi sub ea — două întinderi de aripi potrivite cu noua orientare a Astrei şi a culturei noastre. Aproape toate secţiile (afară de cea juridică, legată atât de mult de politică, încât nu-şi mai poate întoarce ochii spre cei cărora le cere voi conştienţi) îşi dau contribuţia. Înşirăm câteva nume îndeajuns de grăitoare prin reputaţia lor: Dr. Iuliu Moldovan, Dr. Haţieganu, Onisifor Ghibu, George Vâlsan, Tiberiu Brediceanu, Ion Agârbiceanu, Dr. C. Preda, Ing. Hulsescu, etc. etc. Ba hărnicia a copleşit de astădată modestele mijloace ale Asociaţiei. O mare parte din materialul, nu mai puţin preţios, a fost publicat într'o broşură aparte: „De cetit şi răsgândit" (No. 138 al „Bibliotecii populare"). Aşa cum se înfăţişează, calendarul poate purta numele cel bun al Astrei în toate casele româneşti".

„Ţara noastră"

Anul VII. Nr. 32 (1926)

Încă o revistă care îşi ia vacanţă până la toamnă: „*Transilvania*" (Anul 57, Nr. 7) revista Asociaţiei din Sibiu. Dl Emilian Stoica, semnează un articol bine şi bogat documentat în amintirea lui Ioan Ursu, meritosul profesor de istorie dela Universitatea din Bucureşti, decedat înainte de vreme în toamna trecută. Viaţa sbuciumată a lui Ioan Ursu ni se înfăţişează aici ca un admirabil exemplu de muncă luminată şi adâncă dragoste de neam.

Dl Horia Petra-Petrescu, neobosit ca întotdeauna, consacră două articole valoroase, unul, în care se recomandă cu căldură cartea de îndrumări a lui Spiridon Popescu „Contribuţiuni la munca pentru ridicarea poporului" şi altul, care pledează în adevărata lor valoare pentru „Poveşti ardeleneşti" ale lui Ion Pop-Reteganu.

Dnii prof. Bogdan-Duică, Elie Dăianu şi Teodor Păcăţianu prezintă valoroase documente literare şi istorice.

Remarcabilă, şi prin factură şi prin originalitate, poezia „Revenire", semnată de D. Psatta.

Cronica bogată, ca de obiceiu.

„Cosinzeana"
Anul X. Nr. 32
8 August 1926.

„Transilvania" (Anul 57, Nr. 7) aduce în câteva pagini semnate de dl Emilian Stoica, un pios omagiu memoriei lui Ion Ursu, profesorul de istoria românilor dela Universitatea din Bucureşti, decedat prea de vreme în toamna anului trecut. D. Stoica relevă valoroasa operă ştiinţifică a dispărutului, care şi-a împărţit toată energia între ştiinţă şi dragoste de neam. Profesor erudit şi iubit de elevi, Ion Ursu s'a ridicat prin munca lui şi nu a uitat niciodată că este un fiu al Ardealului. Exemplul vieţii lui e vrednic de urmat şi de alţi.

Interesante observaţii de călătorie publicate de dl Dr. G. Preda.

Dl Horia Petra-Petrescu semnează un sugestiv articol în care arată ce bună, ce senină şi cât de folositoare e sufletului lectura (citate)

Cu acest prilej dl Horia Petra-Petrescu subliniază cu rară înţelegere valoarea „Poveştilor ardeleneşti" ale lui Ion Pop-Reteganul.

O bună poezie „Revenire", semnează dl D. Psatta.

Dl Ştefan Măreuş — ridică chestiunea samsarilor culturali despre care dl Bota s'a ocupat cândva în „Familia" dela Oradea, şi crede că printr'o unire a intelectualilor de toate categoriile vom putea scăpa de acest parizat.

O pagină de multă sensibilitate semnează dl Z. Sandu în josul unui poem în proză intitulată „Mamă".

Un document preţios din timpul revoluţiei dela 1848 publică dl Teodor Păcăţianu, eruditul cercetător al trecutului ardelenesc. E vorba de un ordin al lui Avram Iancu pentru cercetarea şi reprimarea bucium anilor, vinovaţi de incendiarea şi jefuirea Zlatnei. Iancu ne apare şi aici acelaş om drept şi sever cu cei necinstiţi, pe care îl ştim.

Dintr'o serie de interesante „hârtii vechi" dl Dr. Elie Dăianu publică o parte, făgăduind să ne dea o întreagă serie de literatură documentară confesională. O aşteptăm cu un interes explicabil.

Dl Bogdan-Duică publică un document descoperit în biblioteca Brukenthal din Sibiu, pe care îl bănuieşte a fi manuscrisul traducerii făcută din Odiseea lui Homer de Alecu Beldiman, cunoscutul literat moldovan din secolul trecut.

Cuvinte calde închină revista pentru premierea lui Ion Gorun, însoţindu-le de o amănunţită bio- şi bibliografie.

„Cosinzeana"

Anul X. Nr. 27—28
11 Iulie 1926.

Cartea mamelor. În „Transilvania", revista Asociaţiei, se gândeşte cineva la ideea alcătuirei unei cărţi pentru sufletul mamelor, spre desăvârşire a operei care se înfăptuieşte în cărţile de îndrumări şi sfaturi pentru sănătatea fizică a mamelor. *Ideea este în adevăr vrednică de toată atenţia noastră.* O carte, care să oglindească sufletul mamei aplecat treaz asupra copilului nou născut, nu avem. O carte, care să cuprindă toată acea imensă gamă de subtile sentimente gingaş exprimate în cântece de leagăn, în limbajul drăgălaş schimonosit propriu numai înţelegerei dintre mamă şi copilul ei, ar fi o adevărată operă de psihologie puerilă, care ar preţui mai mult decât toate tratatele în chestiune.

Iată de ce aplaudăm buna iniţiativă care se desprinde din apelul publicat în „Transilvania" şi îndemnăm pe toţi cei ce pot contribui cu ceva la închegarea acestei cărţi să completeze chestionarul ce li se prezintă acolo.

„Patria"

24 Februarie 1927.

O faptă bună. Luptătorii trecutului nostru apropiat, deşi prin îndeletnicirile lor au fost într'o trainică împreună-vieţuire sufletească cu păturile largi ale poporului de dincoace de munţi, pentru vremurile de acum, sunt tot mai slab şi mai puţin cunoscuţi. E aceasta un păcat de totdeauna şi fără de leac al nostru. Căci dacă atâţia şi atâţia chiar dintre intelectualii ardeleni nu cunosc frământările de mai înainte ale acestui pământ, cum să le mai cunoască cercul larg al lumii noastre rurale? Şi totuşi peste vremi şi împrejurări amintirea luptătorilor noştri, deşi vagă şi îndepărtată trăieşte încă în sufletul satelor, transfigurată sub aureolă de legendă.

Cine nu cunoaşte acei „Bate ploaia prin copaci, Rob îi Maior la Muncaci" ai târnăvenilor sau n'a trăsărit, — înecându-şi zimbetul pentru făloşenia bănăţeană, — la auzul versurilor:

...„Nu-i român ca bănăţeanu'
Bănăţean ca Lugojanu
Lugojan ca Brediceanu"...

purtate din sat în sat în jurul Lugojului?

Acestor amintiri, societăţile culturale cari se îngrijesc de sufletul satelor au datoria să le precizeze conţinutul. Fără a risipi aureola de legendă născută de vreme şi uitare în jurul lor, căci orice transfigurare e un început de

uitare, broşuri scrise limpede vor întări şi lumina acestei amintiri. Iată de ce ne-am bucurat acum când am frunzărit cărţulia din Bibl. poporală a Astrei în care e publicată povestirea „Piatra credinţei“ a vestitului bănăţean Coriolan Brediceanu.

E o povestire dintre cele mai potrivite ce se pot da poporului, care ţine atenţia încordată, încântă sufletul, şi e o pioasă amintire pentru luptătorul bănăţean care a fost Coriolan Brediceanu. Rândurile de lămurire cu o sumară biografie, dela începutul broşurii sunt cuprinzătoare cu toată puţinătatea lor.

De aceea credem că publicarea într'o broşură populară a acestei povestiri din care ar fi trebuit schimbate câteva neologisme, a fost o îndoită faptă bună. Gândul se deschide însă în dorinţă mai largă şi pentru popularizarea trecutului eroic ardelenesc, am dori ca această faptă să fie numai începutul unui şir întreg, care s'o urmeze. Ar fi un lucru care ar spori cinstea bătrâneţelor „Astrei“.

I. Br.

„Unirea Poporului“.
Anul VIII. Nr. 48.
28 Noemvrie 1926.

1 Dec. 1918. De dl *Romul Simu.* Această cărticică este întocmită anume pentru serbarea zilei de 1 Dec. Ea cuprinde şi un program al serbării, cu Imnul Regal şi cu Imnul Unirii. *Ar trebui să o aibă toate primăriile de prin satele noastre.*

Vine Crăciunul. Cărticica aceasta cuprinde o *foarte drăgălaşe piesă* de teatru, pe care să o joace copiii de şcoală în sărbătorile Crăciunului. Trebuie un cor de şcolari şi 10 băieţi şi 2 fetiţe, pentru roluri. Scenăriile sunt uşoare, se pot face în oricare comună. Mai cu seamă dşoarele învăţătoare de prin sate *ar trebui să-şi câştige această piesă şi să o reprezinte. Ar face mare bucurie părinţilor!*

„Revista Teologică“
Anul XVI. Nr. 11.
Noemvrie 1926.

Mila şi compătimirea socială în literatură — de *Horia Petra-Petrescu.*

Dl Horia P.-Petrescu este unul din cei mai entuziaşti propovedtitori ai culturii şi idealismului în ţara noastră.

Înzestrat cu o excepţională putere de muncă şi pasionat statornic de cugetare superioară şi de frumuseţe etică, dsa îşi întrupează sufletul cu toate visurile lui de per-

fecțiune, în marea operă de cultură națională pe care o realisează de decenii „Astra". Colaboratorii, cu cari se simte înfrățit printr'un ideal comun și printr'o jertfelnicie fără strigăte de reclamă, sunt o garanție de înalt prestigiu pentru ceeace numim curent o izbândă culturală în viața noastră românească.

Buletinele „Astrei" — botezate astfel dintr'un prisos de modestie — pătrund de duh cultural întreagă viața sufletească a neamului nostru.

„Mila și compătimirea socială în literatură", este o dovadă pentru cele afirmate mai sus. Este această conferență, cu ideile căreia s'ar putea închega un volum destul de impunător ca dimensiuni, un apel, smuls din tot ceeace are mai cald și mai curat un suflet omenesc, către oameni și către conștiințele lor, de a nu ucide *omenia* din lume și de a nu gratifica animalitatea cu apologii superlative și cu omagii academice.

Vorbește un om cult, pentrucă e un om adevărat, domnilor oameni pretinși culți! Nu v'ați convins încă de nulitatea morală a atâtor trufii cari sunt și un autentic certificat de spirit anticultural?... Citiți cu luare aminte această broșură și suntem siguri că vă veți revizui multe erori intelectuale și vă veți rectifica multe atitudini morale.

„Răsăritul".

Anul IX No. 2.
Octomvrie 1926.

De cetit și răsgândit, Biblioteca poporală a „Asociațiunii" No. 138, 1926.

Prin cărticele mici, lesne de citit, și la îndemâna poporului atât sub raportul prețului cât și al grijei de răspândire — Asociația pentru literatura română și cultura poporului român a făcut reale servicii sufletului nostru.

Imi cade în mână numărul 138 al acestei biblioteci de popularizare. O infinită plăcere să constat dela articol interesul tot mai mare pentru sporirea patrimoniului nostru cultural. Sunt numai șapte articole. Dar fiecare din ele te prinde în mreajă, te cucerește. Cuvintele d-lui G. Dâlsan prin care se definește „ce înseamnă a fi român" ar putea începe Scriptura sfântă a neamului. Povestea cu cele „Trei soiuri de femei", semnată de T. V. Păcățian, este o perlă populară. Nuvela harnicului ostenitor pentru țărănime și muncitorime care e Horia Petra Petrescu, este chintesență sufletească a unui mare scriitor popular. Bucata „Trifoiul și bondarul", semnată de Emil Pop, este un model instructiv pentru mulțime și, în acelaș timp, o bucată dinamică prin

îndemnurile la altruism. Sfaturile practice, gospodăreşti, ale bătrânului D. Comşa, fiind rodul unei experienţe personale, sunt vrednice de cea mai mare atenţie.

Asemenea cărţi trebuie să meargă din mână în mână pentru că dragostea, căldura şi priceperea cu care sunt scrise, merită să fie preţuite de orice om de bine.

„Unirea Poporului".
IX Nr. 17.
Paşti 1927.

„Casa ţăranului român", sfaturi de *Ioan Pop-Reteganul*. Biblioteca poporală a „Asociaţiunii" No. 145. Preţul 5 lei. „I. P. R., este unul dintre cei mai buni scriitori români pentru popor şi *„Asociaţiunea" face foarte bine că-i tipăreşte cărţile în biblioteca sa.* În scrierea de mai sus sătenii noştri vor putea găsi sfaturi foarte înţelepte şi limpezi despre casă şi clădirile economice ale ţăranului... Se găseşte la „Astra", etc".

„Universul"
Anul XLV. Nr. 30.
7 Februarie 1927.

Grivei şi alte povestiri de Horia Petra-Petrescu (Nr. 143 din Biblioteca poporală a Asociaţiei).

Preţuim în chip deosebit râvna autorului de a pune la îndemâna poporului cărticele cu povestiri care înviorează spiritul şi întreţin în permanenţă tradiţia cititului bun. Bucata „Grivei", cu subiect din vremea războiului, este un model de humor sănătos şi de povestire cu tâlc. Şi celelalte bucăţi din această cărticică (Anica, Flămânzilă, Sărbătoare, În ceasul din urmă, Un orb şi unul cu ochi, Gândeşte-te niţel, Unde zace buba şi Domnica) antrenează şi menţin nota interesului, până la capăt.

„Lamura"
Anul VIII. Nr. 7—8.
Iulie—Aug. 1927.

Publicaţiile „Asociaţiunii" (Astra) Sibiu. Sub vrednica conducere culturală a dlui Horia Petra-Petrescu, a dlui Romul Simu şi alţii, vechiul aşezământ cultural are o sumedenie de publicaţii bune pentru biblioteci. Neavând lista lor la timp, publicăm aici, ca supliment al catalogului general de bibliotecă populară tipărit de Fundaţia noastră. (urmează lista.)

„Floarea Soarelui"

Anul I. Nr. 6—7.
Iunie—Iulie 1927.

Dr. Gh. Preda, Nicolae Petra-Petrescu (Biblioteca Asociațiunii, Sibiiu). — Un amic al poporului. Duioase rânduri de pomenire a zelosului muncitor al neamului și iubitor al poporului Nicolae Petra-Petrescu, mort la 25 Iunie 1923. Volumul său de „Povestiri" (300 pagini) cuprinde și bucăți de valoare netrecătoare. Cunoscută în cercuri mai largi e traducerea comediei lui Schiller „Nepotul ca unchiu" și biografia compozitorului român *Ciprian Porumbescu.*

„Societatea de mâine"

Anul IV. Nrele 25 și 26.
26 Iunie și 3 Iulie 1927.

Horia Petra-Petrescu: Nicolae Bălcescu. Dl H. P.-Petrescu a găsit o fericită ocazie pentru a-și tipări într'o bibliotecă de popularizare a „Astrei", care se împarte gratuit în lumea muncitorească dela sate și dela orașe, povestirea inspirată a ultimelor zile de viață petrecute de Bălcescu pe pământul cald al Siciliei, povestire scrisă în anii războiului, în capitala Cehoslovaciei. Este o evocare plastică a imaginii fizice a istoricului revoluționar, istovit prea de vreme prin muncă multă și umblet de exilat sau de propagandist al naționalismului și o evocare caldă a sufletului lui aprins în lupta pentru biruința ideilor de libertate socială și națională, cari în timp de un veac bun dela nașterea lor au schimbat fața lumii. Din rândurile care curg, în povestire, ca o apă repede de munte, cetim admirația autorului pentru acel martir al neamului, care n'a avut parte de o odihnă după moarte în pământul patriei sale, pe care l-a cântat în adevărate imnuri de slavă, după cum a preaslăvit virtuțile acestui popor, pe cari le doria valorificate în cadrele unui stat național și democratic.

Broșura dlui Petrescu poate fi cetită și de mulțimea intelectualilor români dela sate și târguri.

„Clujul".

Anul V. Nr. 21.
Cluj, 22 Maiu 1927.

Asociațiunea pentru cultura poporului român a luat o inițiativă care merită toată lauda și anume de a publica în „Biblioteca poporală" a ei cărțile lui I. Pop Reteganul, care este unul dintre cei mai buni scriitori pentru popor. Asociațiunea deja a și tipărit o carte intitulată: „Casa țăranului

român, sfaturi de l. Pop Reteganul". In această carte țăranul nostru va găsi tot ce este necesar pentru a lupta în viața aceasta. (etc.)

„Națiunea"
11 IX. 1927.

Alex. Lupeanu-Melin, Niță Zdrenghea (Nr. 149 din Biblioteca poporală a Asociațiunii). Dl A. L.-M. povestește popular, întrebuințând cuvinte și idei țărănești, chiar dacă sunt împrumuturi dela străini, ca de exemplu: *balhaus și șluc.*

Cred că paginele cele mai bune sunt 43, 44 și 45.

Dl A. L.-M. nu-i un povestitor de profesiune și pasiune, nu se avântă la opere mari, care să rămână. Păcat! Cele trei pagini ce le voiu reproduce, mă 'ndeamnă să-i propun un mare volum de *anecdote.* (Poate atribuite unui Münchhausen românesc), care să impresioneze massiv. In paginele 43—45 moșul Bucur din Merghindeal (care ar putea deveni un (Münchhausen) spune despre lupta dela Waterloo o poveste admirabilă ... (citat.) *G. Bogdan-Duică.*